

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. gruodžio 5 d.
(OR. en)

15648/22

VISA 200
COEST 883
COWEB 174
MIGR 400
FRONT 456
ASIM 105
COMIX 596

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. gruodžio 5 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Ankstesnio dokumento Nr.:	11156/21
Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 715 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI. PENKTOJI ATASKAITA PAGAL BEVIZIO REŽIMO SUSTABDYMO MECHANIZMĄ

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 715 final.

Pridedama: COM(2022) 715 final

Briuselis, 2022 12 05
COM(2022) 715 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
PENKTOJI ATASKAITA PAGAL BEVIZIO REŽIMO SUSTABDYMO
MECHANIZMĄ

{SWD(2022) 405 final}

Turiny

Ivadas.....	2
I. Albanija.....	3
II. Bosnija ir Hercegovina	9
III. Juodkalnija.....	13
IV. Šiaurės Makedonija	19
V. Serbija	23
VI. Sakartvelas	29
VII. Moldova	34
VIII. Ukraina	39
Išvados.....	45

Ivadas

Vizų režimo liberalizavimas tebėra veiksminga priemonė siekiant palengvinti žmonių tarpusavio ryšius ir remti reformas Vakarų Balkanuose ir Rytų partnerystės šalyse teisingumo, saugumo ir pagrindinių laisvių srityse.

Pagal Vizų reglamento¹ 8 straipsnio 4 dalį Komisija turi tinkamai stebėti, ar šalys, kurių piliečiams po sėkmingo dialogo dėl vizų režimo liberalizavimo suteikta galimybė be vizos atvykti į ES, nuolat laikosi bevizio režimo reikalavimų. Šiuo tikslu nuo 2017 m. Komisija pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą² priėmė keturias ataskaitas, apimančias Vakarų Balkanų šalis, kurioms taikomas bevizis režimas (Albaniją, Bosniją ir Hercegoviną, Juodkalniją, Šiaurės Makedoniją ir Serbiją) ir Rytų partnerystės šalis (Sakartvelą, Moldovą ir Ukrainą).

Kalbant apie beviziu režimu besinaudojančius partnerius Vakarų Balkanuose ir Moldovą, kurių piliečiams bevizis režimas taikomas (vizos reikalavimas netaikomas) daugiau kaip septynerius metus, šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama tolesniems veiksams, kurių imtasi atsižvelgiant į ankstesnėse Komisijos ataskaitose pateiktas rekomendacijas, bet nebepateikiama išsami informacija apie tai, kaip nuolat laikomasi vizų režimo liberalizavimo kriterijų. Vykstant plėtros procesui, aspektai, susiję su beviziu režimu besinaudojančioms Vakarų Balkanų šalims taikomais kriterijais, ir toliau vertinami pagal 23 skyrių (Teismai ir pagrindinės teisės) ir 24 skyrių (Teisingumas ir vidaus reikalai), ir apie juos pranešama Komisijos metiniame plėtros dokumentų pakete³. Kalbant apie Sakartvelą ir Ukrainą, kurioms bevizis režimas taikomas mažiau nei septynerius metus, šioje ataskaitoje taip pat vertinama, ar jos nuolat laikosi vizų režimo liberalizavimo kriterijų.

Šioje penktojoje ataskaitoje vertinami veiksmai, kurių imtasi 2021 m. (migracijos, prieglobsčio, readmisijos, teismo bendradarbiavimo, viešosios tvarkos ir saugumo srityse), ir pateikiami 2022 m. atnaujinti duomenys, kuriuos nuspręsta įtraukti į ataskaitą, atsižvelgiant į jų didelį poveikį rekomendacijoms. Taip pat ataskaitoje pateikiama informacija apie operatyvinį bendradarbiavimą su ES ir valstybėmis narėmis⁴ ir apžvelgiamos migracijos tendencijos⁵, atsižvelgiant į Eurostato 2021 statistinių metų duomenis, įskaitant pokyčius, palyginti su 2020 m.

Ši ataskaita parengta remiantis visų aptariamų šalių, taip pat Europos išorės veiksmų tarnybos, atitinkamų ES teisingumo ir vidaus reikalų agentūrų⁶ bei valstybių narių pateikta informacija. Prie

¹ 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1806, nustatantis trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus, OL L 303, 2018 11 28, p. 39.

² COM(2017) 815 *final* (pirmoji ataskaita); COM(2018) 856 *final* (antroji ataskaita); COM(2020) 325 *final* (trečioji ataskaita); COM(2021) 602 *final* (ketvirtoji ataskaita).

³ 2022 m. dokumentų paketas priimtas 2022 m. spalio 12 d.

⁴ Šioje ataskaitoje sąvoka „valstybės narės“ apima valstybes nares, taikančias Reglamentą (ES) 2018/1806 (toliau – Vizų reglamentas), t. y. visas dabartines valstybes nares (išskyrus Airiją) ir Šengeno asocijuotąsias šalis.

⁵ Nors su migracija susiję vizų režimo liberalizavimo kriterijai taikomi tik atitinkamų trečiųjų šalių vykdomai migracijos politikai, skirsnyje apie migracijos tendencijas atsižvelgiama į neteisėtą migraciją į valstybes nares, valstybių narių nepatenkintus prašymus leisti atvykti ir šalių, kurios aptariamoms šioje ataskaitoje, piliečių valstybėse narėse pateiktus tarptautinės apsaugos prašymus.

⁶ Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra (*Frontex*), Europos Sąjungos bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas) ir Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūra (Europolas). Europolo pateikta informacija pagrįsta valstybių narių ir šalių partnerių indėliu rengiant Europolo 2021 m. dokumentą „*European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*“

ataskaitos taip pat pridedamas Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, kuriame pateikiama papildomos informacijos apie veiksmus, kurių šalys partnerės ėmėsi bendradarbiaudamos su ES ir su valstybėmis narėmis.

I. Albanija

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi migracijos, prieglobsčio ir bendradarbiavimo dėl readmisijos srityje

2021 m. Albanija toliau ėmėsi veiksmų sienų ir migracijos valdymo bei prieglobsčio srityse. Valstybės narės praneša apie sklandų bendradarbiavimą su Albanija migracijos ir sienų valdymo, taip pat grąžinimo ir atitikties pagal ES readmisijos susitarimo sąlygas klausimais. Apie tokį sklandų bendradarbiavimą pranešta ir 2022 m. vasario mėn. įvykusiame Jungtinio readmisijos komiteto posėdyje.

2021 m. Albanija migracijos ir sienų valdymo klausimais bendradarbiavo su šiomis valstybėmis narėmis: Belgija, Vokietija, Prancūzija, Kroatija ir Nyderlandais. Albanija glaudžiai bendradarbiauja su Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra ir 2021 m. buvo pirmoji šalis, dalyvavusi *Frontex* vadovaujamoje grąžinimo operacijoje. Šioje šalyje yra *Frontex* ryšių palaikymo pareigūnas. Bendradarbiavimo su Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra⁷ veiksmų planas bus toliau įgyvendinamas iki 2022 m. pabaigos.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Toliau bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kuriose Albanijos piliečiai pateikia daugiausiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų

Albanija toliau ėmėsi veiksmų, siekdama spręsti savo piliečių pateikiamų nepagrįstų prieglobsčio prašymų klausimą, taip stiprindama bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija su valstybėmis narėmis, ypač su tomis, kuriose šios problemos mastas didžiausias. Šiuo tikslu, be kita ko, buvo bendradarbiaujama įgyvendinant informuotumo didinimo kampanijas, kuriomis siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimui beviziu režimu, taip pat kartu su *Frontex* ir valstybėmis narėmis, kaip antai Prancūzija, Vokietija, Belgija ir Italija, buvo intensyviau vykdomos grąžinimo operacijos. Be to, įgyvendinami du veiksmų planai, kuriais siekiama spręsti Italijoje sulaikomų nelydimų Albanijos nepilnamečių piliečių ir Prancūzijoje sulaikomų Albanijos prieglobsčio prašytojų klausimą.

Albanijos valstybinė policija toliau įgyvendino priemones, kuriomis siekiama stiprinti į užsienį keliaujančių nepilnamečių išvykimo kontrolę ir tikrinimą, ir šiuo tikslu sienos perėjimo punktuose buvo platinami lankstinukai.

(liet. Europos Sąjungos sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimas. Korupcinė įtaka. Organizuotu nusikalstamumu vykdoma infiltracija į Europos ekonomiką ir visuomenę bei kenkimas joms), Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

⁷ Pasirašymo metu – Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO).

b) Aktyviau dalyvauti veikloje, susijusioje su Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykės platformos (EMPACT) operatyviniu veiksmy planu dėl padėjimo neteisėtai atvykti ir apsigyventi

2021 m. Albanija dalyvavo keliuose pagal EMPACT programą surengtuose bendrų veiksmų dienos renginiuose, kurių metu daugiausia dėmesio buvo skiriama neteisėtai migracijai, visų pirma: i) neteisėtai migracijai per sienos perėjimo punktus;

ii) žaliosioms ir mėlynosioms sienoms; iii) padėjimui neteisėtai atvykti ir apsigyventi, prekybai žmonėmis ir dokumentų klastojimui; iv) naudojimuisi Interpolo duomenų bazėmis siekiant nustatyti neteisėtus migrantus, kurie, kaip įtariama, yra užsienio teroristai kovotojai, taip pat siekiant kovoti su prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo, elgetavimo ir dalyvavimo nusikaltimuose tikslais. Taip pat 2020 m. balandžio mėn. buvo paskirtas nacionalinis EMPACT koordinatorius.

c) Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.

Albanijos vidaus reikalų ministerija glaudžiai bendradarbiavo su ES agentūromis, kaip antai *Frontex* ir *Europolu*, taip pat su valstybėmis narėmis ir jų nacionalinėmis vystymosi agentūromis, tarptautinėmis organizacijomis, pvz., Tarptautine migracijos organizacija (TMO), Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru (UNHCR) ir Europos saugumo ir bendradarbiavimo agentūra (ESBO), informuotumo didinimo kampanijų įgyvendinimo, savanoriško grįžimo skatinimo ir paramos Albanijos grįžusių asmenų reintegracijos procesui klausimais.

d) Užtikrinti tolesnę Albanijos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika⁸.

Albanija nesiėmė jokių veiksmų, kad šalies vizų politika toliau būtų derinama su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu⁹. Priešingai, 2021 m. ir 2022 m. pradžioje Albanija dar labiau nutolo nuo rekomenduojamo suderinimo.

Iki 2021 m. Albanija taikė bevizį režimą kai kurių trečiųjų šalių, įskaitant Armėniją, Azerbaidžaną, Baltarusiją, Gajaną, Kazachstaną, Kiniją, Kuveitą ir Turkiją, piliečiams. Albanija sezoniskai (nuo gegužės iki rugsėjo mėn.) panaikindavo vizų reikalavimus Bahreino, Kataro, Omano, Rusijos, Saudo Arabijos ir Tailando piliečiams. Norėdami atvykti į ES, visų šių šalių piliečiai turi turėti galiojančias vizas. Sezoninis reikalavimo turėti vizą netaikymas neatitinka ES vizų politikos. 2021 m. Albanija įtraukė Egiptą ir Indiją į šalių, kurių piliečiai gali naudotis sezoniniu beviziu režimu, sąrašą. 2022 m. gruodžio 2 d. Albanija pranešė Komisijai, kad nuostata dėl vizos reikalavimo netaikymo sezono pagrindu turistiniais tikslais keliaujantiems Egipto piliečiams nustojo galioti rugsėjo 30 d. ir jos taikymas nebus atnaujintas siekiant užtikrinti suderinamumą su ES vizų politika. Taip pat ši šalis priėmė sprendimą taikyti nuolatinį bevizį režimą tiems užsienio piliečiams, kurie turi galiojančią

⁸ Šioje ataskaitoje reikia deramai atsižvelgti į tai, kad kai kuriose trečiosiose šalyse, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti ES vizą, šiuo metu vyksta diskusijos vizų politikos klausimais, įskaitant pasiūlymus dėl bevizio režimo, dialogą dėl vizų režimo liberalizavimo ir susitarimus dėl vizų režimo supaprastinimo.

⁹ Reglamento (ES) 2018/1806 I priedas.

leidimą gyventi Jungtiniuose Arabų Emyratuose. Nors šis sprendimas buvo iš dalies pakeistas, siekiant nustatyti ribojamąsias sąlygas (pvz., leidimas gyventi šalyje turi būti išduotas 10 metų), bevizis režimas nebuvo atšauktas. Toks bevizio režimo taikymo išplėtimas neatitinka ES vizų politikos ir šiuo pokyčiu piktnaudžiaujama, nes kai kurie užsieniečiai, turintys leidimą gyventi JAE, užuot grįžę į JAE, pasislepia, tikėtina, turėdami tikslą atvykti į ES. Be to, 2022 m. balandžio mėn. Bahreinui, Indijai, Omanui, Katarui, Saudo Arabijai ir Tailandui taikomas sezoninis bevizis režimas buvo pratęstas iki metų pabaigos. 2022 m. gruodžio 2 d. Albanija informavo Komisiją, kad sezoninis bevizis režimas turistiniais tikslais keliaujantiems Indijos piliečiams, nustosiantis galioti gruodžio 31 d., nebus atnaujintas.

Reikėtų vengti bet kokio tolesnio nukrypimo nuo ES patvirtinto šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašo. Albanija turėtų užtikrinti, kad būtų padaryta pažanga derinant šalies politiką su minėtu ES sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija ar saugumu susijusi rizika. Tai bus svarbi nuolatinio ES ir Albanijos dialogo tema. Taikant bevizio režimo sustabdymo mechanizmą, Komisija, vadovaudamasi Vizų reglamento 8 straipsniu, nuolat stebės ir vertins Albanijos veiksmus siekiant suderinti vizų išdavimo tvarką su ES reikalavimais.

1.2. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2020–2021 m. Albanijos piliečių valstybėse narėse pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų (arba prieglobsčio prašymų)¹⁰ skaičius padidėjo 63 proc.; 2021 m. pateikta 11 300 tokių prašymų. Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis¹¹ padidėjo nuo 5 proc. 2020 m. iki 9 proc. 2021 m.

2021 m. valstybės narės pranešė apie 1 160 neteisėto sienos kirtimo atvejų, t. y. 19 proc. mažiau nei 2020 m. (1 429), o neteisėtai valstybėse narėse esančių Albanijos piliečių skaičius padidėjo 21 proc., palyginti su 2020 m. (nuo 30 870 2020 m. iki 37 305 2021 m.). Albanijos piliečių, kuriems atsisakyta leisti atvykti į valstybes nars, skaičius 2021 m. padidėjo 39 proc. (nuo 13 315 2020 m. iki 18 565 2021 m.).

Palyginti su 2020 m. (23 150), 2021 m. priimtų sprendimų grąžinti skaičius šiek tiek sumažėjo (5 proc. iki 22 025). 2021 m. pranešta apie 9 415 Albanijos piliečių grąžinimo atvejų, palyginti su 10 190 2020 m. (sumažėjo 8 proc.).

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešojo tvarka ir saugumas

2021 m. toliau buvo dedamos pastangos teismo bendradarbiavimo, viešosios tvarkos ir saugumo srityse. Apskritai valstybės narės praneša apie sklandų bendradarbiavimą su Albanija saugumo srityje. Albanija toliau bendradarbiavo su Europolu, Eurojustu ir valstybėmis narėmis, įskaitant Čekiją, Vokietiją, Prancūziją, Nyderlandus ir Švediją. 2019 m. įsigaliojus bendradarbiavimo susitarimui su Eurojustu, 2021 m. sausio mėn. pareigas pradėjo eiti į Eurojustą deleguotas Albanijos ryšių prokuroras, o spalio mėn. veiklą pradėjo Eurojusto Albanijos ryšių prokuroro biuras. 2021 m.

¹⁰ Apibrėžtis pateikta https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/application-international-protection_en

¹¹ Šioje ataskaitoje prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis apskaičiuojamas kaip teigiamų pirmosios instancijos lygmeniu priimtų sprendimų (be kita ko, dėl Ženevos apsaugos, papildomos apsaugos ir humanitarinio statuso) dalis, palyginti su visais pirmosios instancijos lygmeniu priimtais sprendimais. Apibrėžtis pateikta https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/recognition-rate-procedures-international-protection_en.

Albanija pasirašė penkis naujus susitarimus dėl jungtinių tyrimo grupių sudarymo Eurojusto remiamoms byloms tirti.

Toliau aptariamąs rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Toliau daryti pažangą siekiant gerų rezultatų korupcijos bylose ir iš korupcinių nusikaltimų nusikalstamu būdu įgyto turto arešto, konfiskavimo ir išieškojimo srityje

Albanija padarė pažangą kovodama su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, taip pat su neteisėta prekyba. 2021 m. Albanija pranešė, kad policijos operacijų skaičius padidėjo (18 proc.), palyginti su 2020 m. Be to, 2021 m. išardyta daugiau nusikalstamų grupių ir areštuota daugiau nusikalstamu būdu įgyto turto, kurio vertė, palyginti su 2020 m., daugiau nei padvigubėjo. 2021 m. bendras konfiskuotų narkotinių medžiagų kiekis taip pat padidėjo, palyginti su 2020 m.

Toliau buvo dedamos pastangos siekiant geresnių kovos su korupcija rezultatų vykdant tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius. Vis dėlto, kaip ir anksčiau, būtina didesnė politinė valia, taip pat konstruktyvesnės ir nuoseklesnės pastangos, kad, be kita ko, būtų užtikrinti pakankami ištekliai ir pasirūpinta atitinkamomis priemonėmis bei įgūdžiais. 2021 m. teismui perduota 440 korupcijos bylų, įskaitant 31 Specialiosios prokuratūros perduotą bylą. Pirmosios instancijos teismuose asmenims, kaltinamiems korupciniais nusikaltimais, paskelbti 235 galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai, o apeliaciniuose ir galutinės instancijos teismuose – 99 tokie nuosprendžiai. 2021 m. prokuratūrai iš viso perduota 3 351 byla.

Albanija toliau dėjo pastangas, kad pasiektų gerų rezultatų kovodama su organizuotu nusikalstamumu. 2021 m. prokuratūrai perduoda 41 nauja byla (palyginti su 22 bylomis 2020 m.), pateikta 14 oficialių kaltinimų dėl nusikalstamos organizacijos veiklos (palyginti su 15 tokių kaltinimų 2020 m.) ir baigtos nagrinėti 19 bylų, kuriose apeliaciniuose teismuose galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai buvo paskelbti 75 asmenims (palyginti su 13 2020 m.).

Kovojant su neteisėta prekyba, įvykdyta daugiau policijos operacijų. Taip pat Albanija įvykdė septynias operacijas kartu su tarptautiniais partneriais, be kita ko, vykstant EMPACT bendrų veiksmų dienų renginiams.

Kalbant apie kovą su pinigų plovimu pažymėtina, kad pagal Finansinių veiksmų darbo grupės veiksmų planą Albanija pateikė ataskaitas apie kreipimosi atvejus, tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą, turto areštą ir konfiskavimą, iš konflikto šalių grįžtančių piliečių socialinės žiniasklaidos stebėseną ir Centrinio tyrimų direktorato padarytą pažangą. Tačiau Albanija nebaigė įgyvendinti šio veiksmų plano iki 2022 m. vasario mėn. termino.

2021 m. gruodžio mėn. Albanijos parlamente priimti Kovos su pinigų plovimu įstatymo pakeitimai, kuriais siekta suderinti teisės aktus su ES ketvirtąja ir penktąja kovos su pinigų plovimu direktyvomis. Be to, 2021 m. Albanija, įgyvendindama pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos veiksmus, priėmė įstatymą dėl centrinio banko sąskaitų registro. Be to, 2020 m. priimtas įstatymas dėl tikrųjų savininkų registro sukūrimo. 2021 m. vasario mėn. registras pradėtas pildyti informacija apie įpareigotuosius subjektus, ir šiuo metu jis iš esmės užbaigtas.

b) Toliau plėtoti sistemingą lygiagrečių finansinių tyrimų naudojimą ir aktyviau dalyvauti koordinuojamuose arba bendruose tyrimuose ir baudžiamuosiuose persekiojimuose kartu su regiono šalimis ir valstybėmis narėmis

Albanija toliau bendradarbiavo su regiono šalimis ir valstybėmis narėmis. Daugiausia bendradarbiauta keičiantis policijos ir teismų informacija, tiriant nusikalstamas veikas, susijusias su narkotinėmis medžiagomis, neteisėta prekyba, pinigų plovimu, ekonominiais ir finansiniais nusikaltimais, kibernetiniais nusikaltimais ir sunkiais nusikaltimais. Informacija daugiausia keistasi per Interpolą, Europolą, Eurojustą ir Kamdeno turto susigrąžinimo tarpagentūrinį tinklą (CARIN). Palyginti su 2020 m., Albanija pranešė, kad, bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais, kovojančiais su organizuotu nusikalstamumu, padidėjo policijos operacijų, baudžiamųjų bylų ir jungtinių tyrimo grupių skaičius.

2021 m. buvo aštuonios jungtinės tyrimo grupės, kurių veikloje dalyvavo Albanijos partneriai (2020 m. – 4); dėl šių grupių veiklos buvo surengta 30 bendrų operatyvinių posėdžių. Albanija turi į Europolą deleguotą policijos ryšių palaikymo pareigūną ir numato deleguoti antrąjį. Šalis toliau aktyviai dalyvavo EMPACT bendrų veiksmų dienų renginiuose, kuriais skatinama bendradarbiauti kovojant su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais, neteisėtu migrantų gabenimu, prekyba narkotikais, su transporto priemonėmis susijusiais nusikaltimais, prekyba žmonėmis ir dokumentų klastojimu. 2021 m. Eurojusto Albanijos ryšių palaikymo tarnyba Albanijos valdžios institucijų prašymu užregistravo 21 bylą, iš kurių 16 baigtos nagrinėti. Valstybių narių kompetentingų institucijų prašymu Albanijos ryšių palaikymo tarnyboje pradėta 30 naujų bylų. Sudaryti penki nauji susitarimai dėl jungtinių tyrimo grupių sudarymo. 2021 m. liepos mėn. priimti Įstatymo dėl teisminio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose su užsienio jurisdikcijomis pakeitimai buvo naudingi siekiant padėti sudaryti jungtines tyrimo grupes, bet reikės dėti daugiau pastangų siekiant suderinti nacionalinės teisės aktus su ES *acquis*. Vyriausybė viešoms konsultacijoms pateikė įstatymo dėl subjektų, kurie savanoriškai deklaruoja turtą, fiskalinės ir baudžiamosios amnestijos projektą. Šis klausimas aptartas 2022 m. Komisijos ataskaitoje dėl Albanijos.

Specialioji kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu prokuratūra vykdė baudžiamąjį procesą ir lygiagrečius finansinius tyrimus keliose didelio atgarsio susilaukusiose bylose, susijusiose su politikais, Albanijos institucijų nariais, teisminėmis institucijomis, vietos valdžios institucijomis ir verslo sektoriumi.

c) Toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą

Kovos su terorizmu srityje Albanija, kaip ir ankstesniais metais, padarė didelę pažangą įgyvendindama penkis tikslus, nustatytus 2018 m. Vakarų Balkanams skirtame bendrame kovos su terorizmu veiksmų plane, taip pat priemonės, įtrauktas į 2019 m. pasirašytą dvišalį susitarimą su Komisija. Nuo 2021 m. birželio mėn. už visus su terorizmu ir finansavimu susijusius nusikaltimus atsakinga Specialioji kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu prokuratūra. Kaip ir anksčiau, tarptautiniu mastu sėkmingai bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija grąžinamų asmenų klausimais.

Taip pat sklandžiai bendradarbiaujama su Finansinės žvalgybos padaliniu (FŽP) įgyvendinant veiksmų plano priemones pagal Finansinių veiksmų darbo grupės ir Kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu priemonių įvertinimo ekspertų komiteto (MONEYVAL) rekomendacijas.

2021 m. Terorizmo finansavimo tyrimų padalinio atstovai dalyvavo šešiuose mokymo kursuose, kuriuos organizavo ESBO, Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras (UNODC), Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (CEPOL) ir kitos organizacijos.

d) Nepriimti pilietybės suteikimo investuotojams programos remiantis naujuoju Pilietybės įstatymu

Nepaisant 2019 m. Komisijos pareikšto susirūpinimo¹², nuo 2020 m. liepos mėn. Albanijoje galioja teisės aktai, kurie suteikia galimybę vykdyti vadinamąją pilietybės suteikimo investuotojams programą (toliau – auksinio paso programa). Specialiųjų pilietybės programų agentūra įsteigė jungtinę darbo grupę, kuriai pavesta parengti šios programos įgyvendinimo ateityje galimybių studiją. 2022 m. vyriausybė priėmė sprendimą, kuriuo nustatytas teisinis pagrindas Vidaus reikalų ministerijai pradėti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės procedūrą pilietybės programoms įgyvendinti.

Pilietybės suteikimo investuotojams programos sukūrimas prieštarautų ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą ir 2021 m. plėtros dokumentų pakete pateiktoms rekomendacijoms¹³. Pilietybės suteikimo investuotojams programa gali būti naudojama siekiant apeiti ES trumpalaikių vizų išdavimo procedūrą ir išsamų su ja susijusios individualios migracijos ir saugumo rizikos vertinimą, pvz., tai gali padėti išvengti priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir terorizmo finansavimui. Tai kelia didelį susirūpinimą ES, atsižvelgiant į ES susitarimą su Albanija dėl bevizio režimo¹⁴. Komisijos nuomone, nusprendus, kad dėl tokių programų valstybių narių vidaus saugumui ir viešajai tvarkai kyla didesnė rizika, bevizis režimas gali būti sustabdytas¹⁵.

3. Rekomendacijos Albanijai

Albanija imasi veiksmų, kad įgyvendintų daugumą Komisijos anksčiau pateiktų rekomendacijų. Tačiau ši šalis taip pat ėmėsi priemonių, kurios prieštarauja dviem rekomendacijoms – dėl vizų reikalavimų suderinimo ir pilietybės suteikimo investuotojams programos. Todėl būtina toliau daryti pažangą ir spręsti toliau nurodytas problemas:

- a) prioriteto tvarka derinti Albanijos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) neįgyvendinti pilietybės suteikimo investuotojams programos ir panaikinti tokios programos teisinį pagrindą iš dalies pakeičiant pilietybės įstatymą;
- c) toliau bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kuriose Albanijos piliečiai pateikia daugiausiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų, taip pat įgyvendinti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, pritaikant jas prie atitinkamų migrantų profilių, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau

¹² Prieš Pilietybės įstatymo projekto svarstymą Albanijos parlamente trečiojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą buvo priminta apie tai, kad 2019 m. spalio mėn. Komisija Albanijos vyriausybei išsiuntė raštą, kuriame paprašė pateikti paaiškinimą šiuo klausimu ir įspėjo apie tokios programos keliamą riziką ir galimas pasekmes.

¹³ SWD(2021) 289 *final*.

¹⁴ Ši rizika taip pat buvo akcentuota 2022 m. kovo 28 d. Komisijos rekomendacijoje dėl neatidėliotinių veiksmų, susijusių su investuotojų pilietybės ir leidimo gyventi schemomis, vykstant Rusijos invazijai į Ukrainą (C(2022) 2028). Be to, 2022 m. kovo 9 d. rezoliucijoje Europos Parlamentas pasiūlė į narystės ES kriterijus įtraukti pilietybės suteikimo investuotojams programų nutraukimą (2021/2026(INL)).

¹⁵ Šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (ES) 2022/366 dėl Europos Sąjungos ir Vanuatu Respublikos susitarimo dėl bevizio režimo trumpalaikio buvimo atveju taikymo dalinio sustabdymo (OL L 69, 2022 3 4, p. 105).

šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.

- d) toliau stiprinti korupcijos, organizuoto nusikalstamumo, neteisėtos prekybos, terorizmo ir pinigų plovimo prevenciją ir kovą su jais: i) užtikrinant aktyvesnę Albanijos dalyvavimą EMPACT veikloje; ii) toliau darant pažangą siekiant gerų rezultatų korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo bylose ir iš tokios veikos nusikalstamu būdu įgyto turto arešto, konfiskavimo ir išieškojimo srityje; iii) įgyvendinant visus likusius Finansinių veiksmų darbo grupės veiksmų plano punktus;
- e) toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą.

II. Bosnija ir Hercegovina

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi migracijos, prieglobsčio ir bendradarbiavimo dėl readmisijos srityje

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Gerinti sienų valdymo ir migracijos valdymo pajėgumų koordinavimą visais lygmenimis, visų pirma užtikrinant prieglobsčio sistemos veikimą ir suteikiant tinkamus migrantų priėmimo pajėgumus; imtis būtinų veiksmų, kad būtų pasirašytas susitarimas dėl statuso su Frontex

Bosnija ir Hercegovina įgyvendina 2019–2023 m. integruoto sienų valdymo strategiją ir veiksmų planą. Rengiamasi priimti 2021–2025 m. migracijos ir prieglobsčio strategiją ir veiksmų planą.

Valstybės narės ir *Frontex* praneša apie sklandų bendradarbiavimą su Bosnija ir Hercegovina readmisijos srityje ir tinkamą ES readmisijos susitarimo įgyvendinimą, kaip buvo pareikšta ir 2021 m. gruodžio mėn. įvykusiame Jungtinio readmisijos komiteto posėdyje. Kelios valstybės narės (Austrija, Italija, Kroatija, Nyderlandai, Prancūzija ir Vokietija) pranešė apie bendradarbiavimą sienų ir migracijos valdymo srityje, nes jos teikė įrangą atitinkamoms Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijoms ir rengė joms skirtus mokymus. Nepaisant nedidelių išteklių, šalis taip pat įgyvendina 2020–2023 m. grįžusių asmenų reintegracijos strategiją.

Buvo dedamos pastangos siekiant gerinti koordinavimą, įgyvendinant minėtą strategiją, 2019–2023 m. integruoto sienų valdymo veiksmų planą ir rengiant nuolatinius prie Saugumo ministerijos įsteigtos darbo grupės posėdžius. Tačiau pasiekta nedaug konkrečių rezultatų. Saugumo ministerija toliau stengėsi dėti daugiau pastangų, kad pagerintų migracijos valdymą, ir santykiai su vietos valdžios institucijomis iš esmės pagerėjo. Bosnijai ir Hercegovinai vis dar reikia priimti visišką atsakomybę už migracijos valdymą ir visus priėmimo centrus. Visi subjektai ir kantonai turėtų sąžiningiau dalytis jiems tenkančia našta, o valstybės institucijos turėtų priimti visišką atsakomybę už migracijos valdymą. Migracijai valdyti skiriamas tik nedidelis viešasis finansavimas, o tai taip pat turi poveikį valstybės politikos formavimo veiksmingumui. Bosnija ir Hercegovina tebėra svarbi tranzito šalis Vakarų Balkanų maršrute, kuriuo į ES juda neteisėti migracijos srautai ir neteisėtai gabenami migrantai.

Kaip nurodyta 2021 ir 2022 m. plėtros dokumentų paketuose, vis dar kyla rimtų kliūčių siekiant užtikrinti galimybę veiksmingai pasinaudoti prieglobsčio suteikimo tvarka. Būtina veiksmingiau įgyvendinti prieglobsčio teisės aktus, visų pirma siekiant, kad prieglobsčio prašytojams būtų sistemingai užtikrinama galimybė pasinaudoti atitinkamomis procedūrinėmis garantijomis. Siekiant užtikrinti greitesnį ir veiksmingą prašymų nagrinėjimą, reikėtų suteikti daugiau galimybių pasinaudoti prieglobsčio procedūromis. 2020 m. gruodžio mėn. Bosnija ir Hercegovina priėmė 2020–2021 m. bendradarbiavimo su Europos prieglobsčio paramos biuru (dabar – Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra, EUAA) veiksmų gaires dėl prieglobsčio ir priėmimo sistemų stiprinimo pagal bendrą Europos prieglobsčio sistemą ir ES standartus. Bendradarbiavimas su EUAA turėtų būti tęsiamas ir intensyvinamas. Priėmus ir įgyvendinant 2021–2025 m. migracijos ir prieglobsčio strategiją ir veiksmų planą, turėtų būti daug paprasčiau plėtoti veiksmingesnę prieglobsčio politiką. Būtina dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti galimybę veiksmingai pasinaudoti prieglobsčiu, procedūrų veiksmingumą ir tarpžinybinį bendradarbiavimą bei koordinavimą.

2021 m. neteisėtai į Bosniją ir Hercegoviną atvykusių asmenų skaičius (15 812) buvo panašus į 2020 m. ir gerokai mažesnis nei 2018 ir 2019 m.¹⁶ 2021 m. lapkričio mėn. Lipoje, netoli Bichačo (Unos-Sanos kantonas), atidarytas priėmimo centras, kuriame galima priimti 1 500 asmenų. Iki 2021 m. pabaigos buvo užimta maždaug trečdalis esamų vietų nacionalinėje priėmimo sistemoje (2 162 iš 6 050). Pagrindiniai apgyvendinimo pajėgumai ir toliau buvo sutelkti Unos-Sanos ir Sarajevo kantonuose, neužtikrinant sąžiningo naštos pasidalijimo tarp subjektų ir kantonų.

Bosnija ir Hercegovina dar nepasirašė susitarimo dėl statuso su ES, pagal kurį Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra galėtų dislokuoti savo nuolatinį korpusą prie šalies sienos su ES ir vykdyti operatyvinę veiklą kartu su pasienio policija.

b) Užtikrinti tolesnį Bosnijos ir Hercegovinos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

2021 m. Bosnija ir Hercegovina nesiėmė veiksmų, kad toliau derintų šalies vizų politiką su ES reikalavimais. Bosnija ir Hercegovina taikė bevizį režimą kai kurių trečiųjų šalių, įskaitant Azerbaidžaną, Bahreiną, Katarą, Kiniją, Kuveitą, Omaną, Rusiją ir Turkiją, piliečiams. Norėdami atvykti į ES, visų šių šalių piliečiai turi turėti galiojančias vizas. Reikėtų vengti bet kokio tolesnio nukrypimo nuo ES patvirtinto šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašo. Bosnija ir Hercegovina turėtų užtikrinti, kad būtų padaryta pažanga derinant šalies politiką su minėtu ES sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija ar saugumu susijusi rizika. Tai bus svarbi nuolatinio ES ir Bosnijos ir Hercegovinos dialogo tema. Taikant bevizio režimo sustabdymo mechanizmą, Komisija, vadovaudamasi Vizų reglamento 8 straipsniu, nuolat stebės ir vertins Bosnijos ir Hercegovinos veiksmus siekiant suderinti vizų išdavimo tvarką su ES reikalavimais.

1.2. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

¹⁶ Nors oficialių 2022 m. duomenų dar nėra, esama ženklų, kad per pirmuosius šešis 2022 m. mėnesius neteisėtai į Bosniją ir Hercegoviną atvyko daugiau žmonių.

2021 m. Bosnijos ir Hercegovinos piliečiai valstybėse narėse pateikė 2 695 tarptautinės apsaugos prašymus – 78 proc. daugiau nei 2020 m. (1 510). Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis padidėjo nuo 4 proc. 2020 m. iki 5 proc. 2021 m.

2021 m. valstybės narės pranešė apie 17 Bosnijos ir Hercegovinos piliečių įvykdyto neteisėto ES išorės sienų kirtimo atvejų, t. y. 42 proc. daugiau nei 2020 m. (12). 2021 m. neteisėtai valstybėse narėse esančių Bosnijos ir Hercegovinos piliečių skaičius padidėjo 17 proc. 2021 m. nustatyta 4 200 neteisėto buvimo atvejų, palyginti su 3 595 2020 m. Nepatenkintų prašymų leisti atvykti skaičius sumažėjo 39 proc. nuo 8 145 2020 m. iki 4 995 2021 m.

Tiek sprendimų grąžinti Bosnijos ir Hercegovinos piliečius skaičius (2021 m. – 2 740, palyginti su 2 710 2020 m., t. y. 1 proc. mažiau), tiek grąžintų asmenų skaičius (900 2021 m., palyginti su 1 010 2019 m., t. y. 11 proc. mažiau) 2021 m. sumažėjo, palyginti su 2020 m.

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešoji tvarka ir saugumas

Kaip nurodyta 2021 m. plėtros dokumentų pakete, nepakankamas politinių veikėjų įsipareigojimas vykdyti teisingumo reformas ir prastas teismų sistemos veikimas toliau trukdo piliečiams naudotis savo teisėmis ir kovoti su korupcija bei organizuotu nusikalstamumu. Korupcijos rodikliai tebėra aukšti, ir ši problema daro poveikį kasdieniam piliečių ir užsienio investuotojų gyvenimui. Korupcijos (įskaitant aukšto lygio korupciją) prevencijos ir kovos su ja rezultatai tebėra nereikšmingi dėl veiklos neefektyvumo ir politinio kišimosi. Itin didelį susirūpinimą kelia tai, kad nėra veiksmingos teisėjų ir prokurorų turto deklaravimo sistemos.

Viešosios tvarkos ir saugumo srityje kompetencijos sričių konfliktai ir nepakankamas bendradarbiavimas daro neigiamą poveikį teisėsaugos institucijų veiklos efektyvumui. Būtina didinti teisėsaugos institucijų profesionalumą ir atskaitomybę. Nepadaryta jokios pažangos siekiant įtvirtinti skaidrų ir nuopelnais grindžiamą skyrimo ir paaukštinimo procesą be politinio kišimosi.

Būtina iš esmės patobulinti teisės aktus dėl narkotikų, prekybos žmonėmis ir kibernetinių nusikaltimų. Bosnijai ir Hercegovinai reikia įsteigti ryšių punktą „Šaunamieji ginklai“ ir suderinti baudžiamuosius kodeksus su JT šaunamųjų ginklų protokolu. Teisiniai nusikalstamu būdu įgyto turto įšaldymo, valdymo ir konfiskavimo mechanizmai nepakankamai veiksmingi. Šalis turėtų aktyviau kovoti su tarptautiniais organizuoto nusikalstamumo tinklais, bendradarbiaudama su Europolu ir aktyviau dalyvaudama EMPACT veikloje.

Kovos su terorizmu teisės aktai iš esmės suderinti su ES *acquis* ir atitinkama tarptautine teise. Tačiau tiek terorizmo prevencijos ir kovos su juo strategija, tiek bendrasis veiksmų planas baigti įgyvendinti 2020 m. 2021–2026 m. tolesnių veiksmų strategija rengiama, bet dar nepriimta.

Valstybės narės praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Bosnija ir Hercegovina saugumo srityje. 2021 m. Bosnija ir Hercegovina vykdė bendrą veiklą su keliomis valstybėmis narėmis, įskaitant Čekiją, Vokietiją, Latviją, Nyderlandus ir Švediją.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Toliau daryti pažangą kovojant su korupcija, įskaitant aukšto lygio korupciją, priimant ir įgyvendinant veiksmingus teisės aktus dėl interesų konfliktų, viešųjų pirkimų ir pranešėjų apsaugos ir užtikrinant veiksmingą kovos su korupcija įstaigų veikimą ir jų veiksmų koordinavimą

Ši rekomendacija nebuvo įgyvendinta 2021 m.¹⁷ Buvo parengti teisės aktų dėl interesų konfliktų ir viešųjų pirkimų projektai, atitinkantys tarptautinius standartus ir Europos geriausią patirtį, bet nė vienas nebuvo priimtas 2021 m. Dar neparengtas ES *acquis* atitinkantis pranešėjų apsaugos įstatymo projektas.

Korupcijos prevencijos įstaigos ir toliau dirbo neveiksmingai ir neefektyviai koordinavo savo veiksmus su kitomis korupcijos prevencijos įstaigomis bei Korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija koordinavimo agentūra. Būtina iš esmės sustiprinti subjektuose ir kantonų lygmeniu įsteigtų korupcijos prevencijos įstaigų nepriklausomumą. Kaip nurodyta 2021 m. plėtros dokumentų pakete, Sarajevo kantono kovos su korupcija tarnyba toliau darė didelę pažangą, be kita ko, nustatydamą korupcijos riziką ir vykdydama viešųjų pirkimų stebėseną, ir tebėra geras kantonų kovos su korupcija įstaigų pavyzdys. 2021 m. gegužės mėn. Tuzlos kantonas priėmė teisės aktus dėl kovos su korupcija tarnybos įsteigimo, o 2021 m. gruodžio mėn. – įstatymą dėl valstybės pareigūnų turto deklaracijų teikimo ir tikrinimo pagal Sarajevo kantono modelį. Veiksmų koordinavimas visos šalies mastu vis dar yra nepakankamas.

b) Stiprinti kovos su organizuotu nusikalstamumu pastangas, visų pirma užtikrinant veiksmingą teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą tarpusavyje ir su prokuratūromis, taip pat siekiant svarbių rezultatų aktyvių tyrimų, patvirtintų kaltinimų, baudžiamojo persekiojimo ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių organizuoto nusikalstamumo atžvilgiu srityse

Ši rekomendacija nebuvo įgyvendinta. Kaip nurodyta 2021 m. plėtros dokumentų pakete, nepakankamas teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas su prokuratūromis ir tai, kad prokurorai nevykdo veiksmingų policijos patikrinimų, toliau labai kenkė tyrimų veiksmingumui. Nuolat kyla sunkumų dėl sisteminių teisėsaugos institucijų operatyvinio bendradarbiavimo trūkumų ir praktiškai nevykdomų žvalgybos informacijos mainų. Keliose aukšto lygio korupcijos bylose, apie kurias pranešta, kaip ir ankstesniais metais, buvo nustatyta selektyvių tolesnių teisminių institucijų veiksmų, teisinių klaidų, aplaidumo, piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis, politinio spaudimo, ginčytinų teismo sprendimų ir žodinių išpuolių prieš baudžiamąjį persekiojimą atvejų.

c) Įsteigti Europolo kontaktinį punktą ir toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą

Ši rekomendacija neįgyvendinta. Kaip nurodyta 2021 m. plėtros dokumentų pakete, nors valdžios institucijos ėmėsi tam tikrų parengiamųjų veiksmų, operatyvinis bendradarbiavimas su Europolu nevyksta. 2017 m. kovo mėn. susitarimas dėl operatyvinio ir strateginio bendradarbiavimo su Europolu dar neįgyvendintas, nes Europolo kontaktinis punktas dar neveikia visu pajėgumu. Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijos neseniai paskyrė ryšių palaikymo pareigūną Hagoje, bet pareigūno dar negalima komandiruoti į Europolo būstinę, kol neveikia nacionalinis kontaktinis punktas Sarajeve. Šalies bendradarbiavimo su Europolu mastas tebėra nedidelis. Informacija vis dar keičiamasi per Bosnijos ir Hercegovinos Policijos įstaigų koordinavimo direktorato padalinį, kurio įgaliojimai baigėsi ir su kuriuo Serbų Respublikos autonominis vienetas nutraukė operatyvinį bendradarbiavimą.

¹⁷ 2022 m. rugpjūčio mėn. galiausiai buvo priimti viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai.

2021 m. rugsėjo mėn. paskelbta trečioji Bosnijos ir Hercegovinos ataskaita dėl 2019 m. susitarimo dėl 2018 m. Vakarų Balkanams skirto bendro kovos su terorizmu veiksmų plano įgyvendinimo atskleidė, kad šiuo klausimu buvo padaryta tik nedidelė pažanga. Nuolat rengiamos ES ir Bosnijos ir Hercegovinos politinės diskusijos dėl kovos su terorizmu. Būtina iš esmės sustiprinti Kovos su terorizmu darbo grupės ir valstybės prokuratūros kovos su terorizmu skyriaus gebėjimus ir veiksmingumą. Bosnija ir Hercegovina siekia priimti nacionalinę kovos su terorizmu ir smurtinio ekstremizmo prevencijos strategiją. Šalis dar nepriėmė naujų kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu teisės aktų, atitinkančių tarptautinius standartus ir ES *acquis*.

3. Rekomendacijos Bosnijai ir Hercegovinai

Bosnija ir Hercegovina turi toliau stengtis kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, taip pat valdyti padėtį migracijos ir prieglobsčio srityje. Konkrečiau, dar būtina atlikti toliau nurodomus darbus:

- a) prioriteto tvarka derinti Bosnijos ir Hercegovinos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) toliau dėti pastangas siekiant užtikrinti veiksmingą sienų valdymo ir migracijos valdymo koordinavimą, įskaitant teisingą priėmimo pajėgumų paskirstymą visiems subjektams ir kantonams, užtikrinti galimybę veiksmingiau pasinaudoti prieglobsčio suteikimo tvarka, taip pat priimti ir įgyvendinti migracijos strategiją bei veiksmų planą;
- c) su ES pasirašyti ir ratifikuoti Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (*Frontex*) susitarimą dėl statuso;
- d) užtikrinti, kad veiktų bendras nacionalinis bendradarbiavimo su Europolu kontaktinis punktas;
- e) priimti ir įgyvendinti nacionalinę terorizmo ir smurtinio ekstremizmo prevencijos ir kovos su jais strategiją ir toliau įgyvendinti dvišalį susitarimą pagal Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą;
- f) padaryti pažangą kovojant su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, įskaitant aukšto lygio korupciją ir organizuotą nusikalstamumą, priimant ir įgyvendinant veiksmingus teisės aktus dėl interesų konfliktų, įgyvendinant naująjį viešųjų pirkimų įstatymą, apsaugant pranešėjus ir užtikrinant, kad kovos su korupcija įstaigos dirbtų veiksmingai ir vienos su kitomis koordinuotų savo veiksmus;
- g) įsteigti arba paskirti turto susigrąžinimo tarnybą, kuri būtų atsakinga už nusikalstamu būdu įgyto turto nustatymą ir atsekimą, siekiant stiprinti bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis;
- h) priimti atnaujintą nacionalinį pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo rizikos vertinimą ir teisės aktus dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, laikantis tarptautinių standartų ir ES *acquis*.

III. Juodkalnija

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi migracijos, prieglobsčio ir bendradarbiavimo dėl readmisijos srityje

2021 m. Juodkalnija toliau didino savo sienų valdymo ir prieglobsčio suteikimo pajėgumus ir įgyvendino atitinkamas strategijas. 2021 m. rugsėjo mėn. priimta 2021–2025 m. migracijos ir grąžinamų asmenų reintegracijos strategija. 2022 m. birželio mėn. Juodkalnija kaip balsavimo teisės neturinti stebėtoja prisijungė prie Europos migracijos tinklo – ES migracijos ir prieglobsčio ekspertų tinklo.

2021 m. gruodžio mėn. Juodkalnija pasirašė bendradarbiavimo su Europos prieglobsčio paramos biuru (dabar – ES prieglobsčio agentūra) veiksmų planą, kuriuo siekiama stiprinti Juodkalnijos prieglobsčio sistemą, įskaitant statuso nustatymo procedūrą, priėmimo sąlygas ir nenumatytų atvejų planavimą.

Konstruktivus bendradarbiavimas su *Frontex* pagal Juodkalnijos ir ES susitarimą dėl statuso toliau davė rezultatų ir dėl to stiprėjo Juodkalnijos pasienio policijos pajėgumai.

Valstybės narės taip pat pranešė apie sklandų bendradarbiavimą su Juodkalnija migracijos ir sienų valdymo (visų pirma Vokietija, Prancūzija, Kroatija ir Nyderlandai), grąžinimo ir ES readmisijos susitarimo įgyvendinimo srityse, kaip buvo pareikšta ir 2021 m. lapkričio mėn. įvykusiame Jungtinio readmisijos komiteto posėdyje.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) *Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.*

2021 m. Juodkalnija nusprendė, kad nebūtina rengti informavimo kampanijų dėl toliau taikomų kelionių apribojimų, susijusių su COVID-19.

b) *Užtikrinti tolesnį Juodkalnijos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika*

Juodkalnija nesiėmė jokių veiksmų, kad šalies vizų politika būtų derinama su ES patvirtintu šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu. Priešingai, 2021 m. ir 2022 m. pradžioje Juodkalnija dar labiau nukrypo nuo rekomenduojamos politikos.

Juodkalnija taikė bevizį režimą kai kurių trečiųjų šalių, įskaitant Armėniją, Kazachstaną, Rusiją, Azerbaidžaną, Baltarusiją, Kubą, Ekvadorą, Turkiją ir Katarą, piliečiams. Kai kurių šalių piliečiams šie reikalavimai netaikomi sezoniškai, o kitų šalių – visus metus.

2021 m. kovo mėn. Juodkalnija išplėtė bevizio režimo taikymą užsienio piliečiams, turintiems galiojantį leidimą gyventi Jungtiniuose Arabų Emyratuose (JAE). Toks bevizio režimo taikymo išplėtimas neatitinka ES vizų politikos ir šiuo pokyčiu piktnaudžiaujama, nes kai kurie užsieniečiai, turintys leidimą gyventi JAE, užuot grįžę į JAE, pasislepia, tikėtina, turėdami tikslą atvykti į ES.

2022 m. gegužės 26 d. Juodkalnija priėmė sprendimą, pagal kurį nuo 2022 m. birželio 1 d. iki rugsėjo 30 d. Saudo Arabijos piliečiams taikytas laikinas bevizis režimas, kuriuo siekta sušvelninti iš Rusijos ir Ukrainos atvykstančių turistų skaičiaus mažėjimą.

Reikėtų vengti bet kokio tolesnio nukrypimo nuo ES patvirtinto šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašo. Juodkalnija turėtų užtikrinti, kad būtų padaryta pažanga derinant šalies politiką su minėtu ES sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES

kyla su neteisėta migracija ar saugumu susijusi rizika. Tai bus svarbi nuolatinio ES ir Juodkalnijos dialogo tema. Taikant bevizio režimo sustabdymo mechanizmą, Komisija, vadovaudamasi Vizų reglamento 8 straipsniu, nuolat stebės ir vertins Juodkalnijos veiksmus siekiant suderinti vizų išdavimo tvarką su ES reikalavimais.

1.2. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2020–2021 m. Juodkalnijos piliečių valstybėse narėse pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų skaičius padidėjo 65 proc. – 2021 m. pateikta 420 prašymų, palyginti su 255 prašymais 2020 m. Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis padidėjo nuo 2 proc. 2020 m. iki 5 proc. 2021 m.

Valstybės narės pranešė, kad 2021 m. – po 2 metų, per kuriuos nebuvo nustatyta nė vieno neteisėto ES ir Juodkalnijos sienos kirtimo atvejo, – Juodkalnijos piliečiai du kartus neteisėtai kirto sieną. 2021 m. neteisėtai valstybėse narėse esančių Juodkalnijos piliečių skaičius padidėjo 10 proc. (nuo 925 2020 m. iki 1 020 2021 m.). 2021 m. nepatenkintų prašymų leisti Juodkalnijos piliečiams atvykti skaičius valstybėse narėse buvo 515, t. y. 6 proc. didesnis nei 2020 m. (485).

Priimtų sprendimų grąžinti šalies piliečius skaičius sumažėjo 1 proc. (490 tokių sprendimų 2021 m., palyginti su 495 – 2020 m.), o grąžintų asmenų skaičius sumažėjo 12 proc. (260 2021 m., palyginti su 295 2020 m.).

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešojo tvarka ir saugumas

2021 m. Juodkalnija toliau ėmėsi veiksmų kovos su organizuotu nusikalstamumu (įskaitant prekybą žmonėmis) ir terorizmu srityje. 2021 m. gruodžio mėn. vyriausybė priėmė 2022–2025 m. terorizmo, pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ir kovos su jais strategiją ir 2022–2023 m. veiksmų planą.

Valstybės narės praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Juodkalnija saugumo srityje. 2021 m. Juodkalnija viešosios tvarkos ir saugumo srityje tęsė dvišalį bendradarbiavimą su keliomis valstybėmis narėmis, įskaitant Vokietiją ir Švediją. Juodkalnija taip pat toliau bendradarbiavo su Europolu ir Eurojustu. Be to, Juodkalnijos policija toliau dalijosi informacija su Interpolu, siekdama nustatyti aktyvias teroristines grupes ir padėti kovoti su terorizmo grėsmėmis.

Vangiai bendradarbiaujama su Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centru (EMCDDA). Juodkalnija turėtų imtis veiksmų, siekdama atnaujinti techninį bendradarbiavimą su šia agentūra, kad būtų aktyviau bendradarbiaujama su narkotikais susijusios informacijos klausimais, taip pat būtų pradėtos diskusijos dėl darbo susitarimo pasirašymo.

Toliau aptariamąs rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Konsoliduoti galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių ir turto konfiskavimo rezultatus

Dabartinė teismų informacinė sistema (PRIS) turėtų būti patobulinta įgyvendinant 2021–2023 m. teisminių institucijų IRT plėtros programą. Šios programos tikslas – užtikrinti, kad visi galutiniai teismo sprendimai būtų visiškai suskaitmeninami, kad būtų parengti išsamūs įrašai apie juos ir kad būtų galima gauti tikslius ir patikimus statistinius duomenis. Tikimasi, kad ši sistema bus įdiegta visuose teismuose iki 2023 m. vidurio.

Juodkalnijai ir toliau pavyksta sėkmingai vykdyti tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimti galutinius apkaltinamuosius nuosprendžius aukšto lygio korupcijos bylose, bet šioje srityje galima pasiekti geresnių rezultatų.

2021 m. Specialioji prokuratūra pradėjo tyrimus dėl su aukšto lygio korupcija susijusių nusikalstamų veikų 15-oje bylų prieš 70 asmenų ir 19 juridinių asmenų (plg. su 8 bylomis prieš 35 asmenis ir 8 juridinius asmenis 2020 m.).

Juodkalnijai būtina gerokai patobulinti savo teisinį požiūrį į finansinius tyrimus ir turto konfiskavimą dėl su aukšto lygio korupcija susijusių nusikalstamų veikų ir siekti iš esmės geresnių rezultatų šiose srityse. 2021 m. turtas buvo laikinai įšaldytas trijose bylose. Padaryta tam tikra pradinė pažanga taikant išplėstinį konfiskavimą korupcijos bylose, vienoje byloje galutinai konfiskavus turtą, taip pat geriau suvokiama, kaip svarbu pradėti lygiagrečius finansinius tyrimus.

Siekiant gerinti baudžiamosios teisenos atsaką į korupciją ir aukšto lygio korupciją, dar būtina išspręsti labiau atgrasančios ir nuoseklesnės sankcijų politikos poreikio klausimą. Susitarimai dėl kaltinimų pripažinimo turi būti sudaromi itin atsargiai, tinkamais tikslais ir laikantis visų būtinų apsaugos priemonių.

Rezultatai korupcijos prevencijos srityje toliau gerėjo. Tiek Korupcijos prevencijos agentūra, tiek jos taryba aktyviai vykdė savo veiklą ir aktyviau įgyvendino visuomenės, žiniasklaidos ir pilietinės visuomenės informavimo veiklą.

Padaryta didelė pažanga, susijusi su patikrintų turto deklaracijų skaičiumi ir agentūros taikomomis išsamaus patikrinimo procedūromis. 2021 m. pradėtų administracinių ir baudžiamųjų bylų skaičius padvigubėjo, palyginti su 2020 m. Nepaisant to, kad agentūra aktyviai tiria įstatymo, kuriuo užkertamas kelias korupcijai turto deklaracijose ir grėsmei viešajam interesui, pažeidimus ir už juos taiko sankcijas, vis dar yra daug neišnagrinėtų ankstesniais metais pradėtų bylų, ypač didelio atgarsio sulaukusių bylų.

Kovodama su organizuotu nusikalstamumu, Juodkalnija toliau užtikrina, kad nusikalstamų veikų tyrimai būtų veiksmingesni. Vėl pradėta visapusiškai naudoti specialiąsias tiriamąsias priemones. Teisės aktų pakeitimais nustatytos apsaugos nuo politinės įtakos skiriant arba atleidžiant policijos vadovą priemonės. Taip pat sukurtas tikrųjų savininkų registras. Patobulinta šaunamųjų ginklų administracinė sistema. Teismuose buvo nagrinėjama daugiau su prekyba žmonėmis susijusių bylų ir paskelbta daugiau galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių tokiose bylose.

Buvo suimti keli svarbūs nusikalstamų organizacijų nariai ir rekordiškai daug kartų buvo konfiskuoti narkotikai. Buvo sudaryta pirmoji jungtinė tyrimo grupė ir daugėja galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių organizuoto nusikalstamumo bylose.

Tačiau šalis turi siekti geresnių rezultatų teismų sprendimų dėl tabako kontrabandos ir pinigų plovimo, finansinių tyrimų naudojimo ir pajėgumų konfiskuoti nusikalstamu būdu įgytas pajamas srityse. Juodkalnija dar nepašalina kai kurių baudžiamosios teisenos sistemos horizontaliųjų sisteminių trūkumų, įskaitant trūkumus, susijusius su tuo, kaip teismuose nagrinėjamos organizuoto nusikalstamumo bylos. Tam reikės labiau atgrasančios bausmių vykdymo politikos ir derybų dėl kaltinimų pripažinimo naudojimo organizuoto nusikalstamumo ir sunkių nusikaltimų bylose peržiūros.

b) Stiprinti pajėgumus vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir nagrinėti pinigų plovimo bylas

Kovos su pinigų plovimu srityje Juodkalnija dar nesuderino savo teisės aktų su penktąja ES kovos su pinigų plovimu direktyva¹⁸ ir dar neišsprendė kai kurių įgyvendinimo klausimų, susijusių su tikrąja nuosavybe ir priežiūra. Azartinių lošimų įstatymas dar nesuderintas su ES *acquis* ir tarptautiniais standartais. Dabartinis įstatymas palieka didelių spragų ir didina pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo riziką šioje didelės rizikos srityje, nes teisinių apsaugos priemonių nepakanka siekiant apsisaugoti nuo organizuoto nusikalstamumo įtakos azartinių lošimų nuosavybės struktūrai.

2022 m. vasario mėn. sukurtas tikrųjų savininkų registras, kuriame valdžios institucijoms pateikiama informacija apie fizinius asmenis, kuriems galutinai nuosavybės teise priklauso Juodkalnijoje registruotų įmonių ar organizacijų akcijos arba kurie jas kontroliuoja. Juodkalnijos centrinis bankas turi centrinį rezidentų sąskaitų registrą, tačiau neturi nerezidentų sąskaitų registro, kuris yra viena svarbiausių priemonių atliekant tyrimus, susijusius su nerezidentais. Neišsamaus žemės kadastro klausimas neišspręstas, o tai kenkia finansinių tyrimų ir turto konfiskavimo veiksmingumui.

Pirminiai pinigų plovimo tyrimų rezultatai toliau gerėjo, bet bylų skaičius tebėra nedidelis. 2021 m. trims asmenims buvo paskelbti du nuosprendžiai; abu jie buvo pagrįsti susitarimais dėl kaltinimų pripažinimo.

c) Siekti geresnių rezultatų reaguojant į organizuotą nusikalstamumą, be kita ko, sprendžiant dažnų derybų dėl kaltinimų pripažinimo klausimą

2021 m. toliau daugėjo teismo sprendimų ir apkaltinamųjų nuosprendžių organizuoto nusikalstamumo bylose, o tai rodo, kad per pastaruosius dvejus metus tyrimų skaičius nuolat didėjo.

Europos Tarybos programų biuras Podgoricoje padėjo Teisingumo ministerijai atlikti analizę, kaip taikomi susitarimai dėl kaltinimų pripažinimo, ir pateikė rekomendacijų dėl galimų teisės aktų pakeitimų. Tuo pasinaudos ministerijos sudaryta darbo grupė, rengdama pasiūlymą dėl baudžiamojo proceso kodekso pakeitimų.

d) Toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą

Juodkalnija toliau įgyvendino dvišalį susitarimą pagal Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą. 2021 m. birželio mėn. nacionalinė saugumo taryba įsteigė saugumo žvalgybos informacijos sektorių sudarančių institucijų operatyvinio koordinavimo biurą. Šalis taip pat priėmė sprendimą paskirti nacionalinį koordinatorių, taip pat nacionalinės tarpžinybinės kovos su smurtiniu ekstremizmu, terorizmu, pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu grupės narius.

2021 m. balandžio mėn. Juodkalnija priėmė įstatymo dėl ypatingos svarbos infrastruktūros objektų nustatymo ir apsaugos įgyvendinimo reglamentus. 2021 m. gruodžio mėn. priimta nauja terorizmo, pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ir kovos su jais strategija. Tą mėnesį vyriausybė taip pat pateikė įstatymo dėl oro transporto keleivių duomenų įrašo duomenų tvarkymo pasiūlymą, kuriuo siekiama užkirsti kelią teroristiniams nusikaltimams ir sunkiems nusikaltimams bei juos nustatyti. Taip pirmą kartą Juodkalnijoje reglamentuojama keleivio duomenų įrašų sistema.

¹⁸ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB (OL L 141, 2015 6 5, p. 73–117).

Juodkalnija toliau bendradarbiavo su Europolu, o kovos su terorizmu padalinys toliau keičiasi informacija per Saugaus keitimosi informacija tinklo programos (SIENA) ryšių kanalą su valstybėmis narėmis, kitomis Vakarų Balkanų šalimis ir kitomis ES nepriklausančiomis šalimis, kurios yra Europolo operatyvinės partnerės.

e) Kuo greičiau faktiškai laipsniškai nutraukti pilietybės suteikimo investuotojams programą

Juodkalnija dar nenutraukė pilietybės suteikimo investuotojams programos, nepaisant to, kad anksčiau buvo paskelbtas sprendimas ją nutraukti 2021 m. Priešingai, 2021 m. gruodžio mėn. Juodkalnijos vyriausybė nusprendė pratęsti šią programą iki 2022 m. pabaigos.

2021 m. Juodkalnija gavo 241 paraišką dėl 807 asmenų. Nuo 2021 m. gruodžio mėn. tuo pagrindu buvo išduoti 264 Juodkalnijos pasai.

Komisija apgailestauja dėl sprendimo pratęsti pilietybės suteikimo investuotojams programą ir toliau ragina Juodkalniją kuo greičiau ją nutraukti. Sprendimas pratęsti programą kelia didelį susirūpinimą ES, atsižvelgiant į ES susitarimą su Juodkalnija dėl bevizio režimo¹⁹. Komisija toliau vykdys šios programos stebėseną, kol ji bus vykdoma ir kol bus nagrinėjamos paraiškos. Tokia stebėseną yra būtina, nes pilietybės suteikimo investuotojams programa gali būti naudojama siekiant apeiti ES trumpalaikių vizų išdavimo procedūrą ir išsamų su ja susijusios individualios migracijos ir saugumo rizikos vertinimą. Komisijos nuomone, nusprendus, kad dėl tokių programų valstybių narių vidaus saugumui ir viešajai tvarkai kyla didesnė rizika, bevizis režimas gali būti sustabdytas²⁰.

3. Rekomendacijos Juodkalnijai

Juodkalnija imasi veiksmų, kad įgyvendintų kai kurias iš Komisijos anksčiau pateiktų rekomendacijų, visų pirma dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmu, taip pat dėl kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu. Tačiau Juodkalnija taip pat ėmėsi priemonių, prieštaraujančių rekomendacijoms dėl šios šalies vizų politikos ir pilietybės suteikimo investuotojams programos. Reikia dėti daugiau pastangų visose vidaus reikalų srityse ir atlikti toliau nurodytus darbus:

- a) prioriteto tvarka derinti Juodkalnijos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) nedelsiant nutraukti pilietybės suteikimo investuotojams programą;
- c) Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.
- d) toliau daryti pažangą organizuoto nusikalstamumo, korupcijos ir terorizmo prevencijos ir kovos su jais srityje: i) užtikrinant aktyvesnį Juodkalnijos dalyvavimą EMPACT veikloje; ii) toliau darant pažangą siekiant gerų rezultatų korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo bylose ir iš tokios veikos nusikalstamu būdu įgyto turto arešto, konfiskavimo ir išieškojimo srityje; iii)

¹⁹ Ši rizika taip pat buvo akcentuota 2022 m. kovo 28 d. Komisijos rekomendacijoje dėl neatidėliotinių veiksmų, susijusių su investuotojų pilietybės ir leidimo gyventi schemomis, vykstant Rusijos invazijai į Ukrainą (C(2022) 2028). Be to, 2022 m. kovo 9 d. rezoliucijoje Europos Parlamentas pasiūlė į narystės ES kriterijus įtraukti pilietybės suteikimo investuotojams programų nutraukimą (2021/2026(INL)).

²⁰ Šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (ES) 2022/366 dėl Europos Sąjungos ir Vanuatu Respublikos susitarimo dėl bevizio režimo trumpalaikio buvimo atveju taikymo dalinio sustabdymo (OL L 69, 2022 3 4, p. 105).

stiprinant pajėgumus vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir priimti sprendimus pinigų plovimo bylose, taip pat priimant naują įstatymą dėl pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ir iv) toliau darant pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą;

- e) imtis būtinų veiksmų siekiant atnaujinti techninį bendradarbiavimą su Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centru.

IV. Šiaurės Makedonija

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi migracijos, prieglobsčio ir bendradarbiavimo dėl readmisijos srityje

2021 m. Šiaurės Makedonija tęsė veiksmus sienų ir migracijos valdymo ir prieglobsčio srityje, be kita ko, gerindama prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygas.

Valstybės narės pranešė apie sklandų bendradarbiavimą sienų valdymo, migracijos ir prieglobsčio srityse. Visų pirma Šiaurės Makedonija tęsė dvišalį bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis, įskaitant Vokietiją, Prancūziją, Kroatiją, Nyderlandus ir Lenkiją. Valstybės narės taip pat praneša apie labai veiksmingą bendradarbiavimą su Šiaurės Makedonija grąžinimo ir readmisijos srityje, kaip buvo pareikšta ir 2022 m. birželio mėn. įvykusiame Jungtinio readmisijos komiteto posėdyje. Buvo tęsiamas bendradarbiavimas su ES prieglobsčio agentūra pagal sutartą veiksmų planą, skirtą pajėgumams prieglobsčio ir priėmimo srityse stiprinti. Taip pat buvo tęsiamas bendradarbiavimas su *Frontex*.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

- a) Toliau sistemingiau gerinti migrantų registravimą; pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.**

Šiaurės Makedonija tęsė veiksmus, siekdama spręsti migracijos problemas ir gerinti migrantų registravimą. Šiaurės Makedonija toliau plėtojo nacionalines migrantų registravimo sistemas ir gerino mišrių migrantų srautų nustatymą ir registravimą. ES readmisijos susitarimas įgyvendinamas patenkinamai.

Toliau buvo užtikrinama galimybė pasinaudoti prieglobsčio suteikimo tvarka. Vis dėlto, visa prieglobsčio procedūra gali užtrukti kelerius metus, tai nėra veiksminga ir didina tolesnio judėjimo riziką. Šiaurės Makedonija vis dar neišsprendė, be kita ko, patikimumo vertinimų, teisinio sprendimų pagrindimo ir individualaus prašytojų asmeninių aplinkybių vertinimo, teisingai įvertinant aktualią ir atnaujintą informaciją apie kilmės šalį ir teikiant pirmenybę akivaizdžiai pagrįstiems atvejams, klausimo. Nors tai užtikrinama teisės aktais, neįgyvendinta jokia specialiųjų poreikių turintiems asmenims pritaikyta procedūra. Prieglobsčio suteikimo tvarkos įgyvendinimas dar neatitinka ES *acquis*. Gazi Babos savivaldybėje sulaikomi neteisėtai gabenami asmenys ir toliau savavališkai

laikomi užsieniečių priėmimo centre, siekiant užtikrinti, kad jie liudytų teismo bylose prieš neteisėtai žmones gabenančius asmenis. Tačiau tokia praktika neatitinka tarptautinių standartų. Teisminės institucijos vis dar neatlieka sulaikymo praktikos patikrinimų, o sulaikyti migrantai negauna teisinių konsultacijų ir pagalbos, kad galėtų veiksmingai pasinaudoti teise kreiptis į teismą ir teisių gynimo priemonėmis.

b) Užtikrinti tolesnę Šiaurės Makedonijos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

2021 m. Šiaurės Makedonija nesiėmė veiksmų, kad toliau derintų šalies vizų politiką su ES reikalavimais. Šiaurės Makedonija taikė bevizį režimą kai kurių trečiųjų šalių, įskaitant Azerbaidžaną, Botsvaną, Kubą, Salvadorą ir Turkiją, piliečiams. Reikėtų vengti bet kokio tolesnio nukrypimo nuo ES patvirtinto šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašo. Šiaurės Makedonija turėtų užtikrinti, kad būtų padaryta pažanga derinant šalies politiką su minėtu ES sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija ar saugumu susijusi rizika. Tai bus svarbi nuolatinio ES ir Šiaurės Makedonijos dialogo tema. Taikant bevizio režimo sustabdymo mechanizmą, Komisija, vadovaudamasi Vizų reglamento 8 straipsniu, nuolat stebės ir vertins Šiaurės Makedonijos veiksmus siekiant suderinti vizų išdavimo tvarką su ES reikalavimais.

1.2. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2021 m. Šiaurės Makedonijos piliečių valstybėse narėse pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų padaugėjo beveik keturis kartus (293 proc.) – 2021 m. pateikta 5 345 prašymai, palyginti su 1 360 tokių prašymų 2020 m. Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis šiek tiek sumažėjo – nuo 1,8 proc. 2020 m. iki 1,2 proc. 2021 m.

2021 m. ES lygmeniu pranešta apie 12 neteisėto Šiaurės Makedonijos piliečių sienos kirtimo atvejų, palyginti su 18 tokių atvejų 2020 m. Palyginti su ankstesniais metais, 2021 m. neteisėtai valstybėse narėse esančių Šiaurės Makedonijos piliečių skaičius iš esmės nepasikeitė – 2021 m. tokių asmenų buvo 6 305, o 2020 m. – 6 270 (padaugėjo mažiau nei 1 proc.). Nepatenkintų prašymų leisti atvykti skaičius padidėjo 20 proc. – nuo 2 415 2020 m. iki 2 905 2021 m.

Praėjusiais metais sumažėjo: i) sprendimų grąžinti Šiaurės Makedonijos piliečius (2 200 2021 m., palyginti su 2 360 2020 m., t. y. 7 proc. mažiau)

ir ii) grįžusių asmenų (1 040 2021 m., palyginti su 1 510 2020 m., t. y. 31 proc. mažiau). Vis dėlto valstybės narės praneša apie sklandų bendradarbiavimą grąžinimo ir readmisijos srityje.

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešojo tvarka ir saugumas

Šiaurės Makedonija toliau ėmėsi veiksmų kovodama su organizuotu nusikalstamumu (įskaitant prekybą narkotikais ir prekybą žmonėmis), korupcija ir pinigų plovimu. Šalis taip pat tęsė kovą su terorizmu ir terorizmo finansavimu ir toliau vykdė radikalizacijos prevenciją, įgyvendindama tolesnius veiksmus, susijusius su Vakarų Balkanams skirtu bendru kovos su terorizmu veiksmų planu.

Valstybės narės, Europolas ir Eurojustas praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Šiaurės Makedonija saugumo srityje. 2021 m. Šiaurės Makedonija toliau dvišaliu pagrindu bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, įskaitant Čekiją, Nyderlandus, Prancūziją ir Vokietiją.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Gerinti galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose rezultatus, be kita ko, konfiskuojant daugiau nusikalstamu būdu įgyto turto

Šiaurės Makedonija toliau įgyvendino reformas kovos su korupcija, įskaitant aukšto lygio korupciją, srityje. Baudžiamosiose bylose turėtų būti dažniau konfiskuojamas nusikalstamu būdu įgytas turtas – 2021 m. užfiksuoti tik keturi turto konfiskavimo atvejai. Nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas turėtų tapti strateginiu prioritetu kovojant su organizuotu nusikalstamumu, terorizmu ir aukšto lygio korupcija šalyje.

b) Toliau gerinti tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir apkaltinamųjų nuosprendžių už organizuotą nusikalstamumą ir pinigų plovimą rezultatus

Šiaurės Makedonija padarė pažangą konsoliduodama tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir apkaltinamųjų nuosprendžių organizuoto nusikalstamumo ir pinigų plovimo bylose rezultatus. 2021 m. dėl pinigų plovimo kaltinimai pareikšti 9 asmenims, pirmosios instancijos teismuose nuosprendžiai paskelbti 7 asmenims, o antrosios instancijos teismuose – dviem asmenims. Kovojant su organizuotu nusikalstamumu, 2021 m. buvo pradėta 17 tyrimų 119 asmenų atžvilgiu. Taip pat buvo pareikšti kaltinimai 55 asmenims. Trijose bylose buvo atlikti finansiniai tyrimai. Nepakankamai dažnai taikomas nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimas (tik 10 atvejų, kai pirmosios instancijos teismo sprendimu buvo konfiskuotas daugiausia nedidelės vertės turtas, pvz., automobiliai, pinigai ir mobilieji telefonai).

Kovodama su pinigų plovimu, 2021 m. birželio mėn. Šiaurės Makedonija priėmė naują nacionalinį rizikos vertinimą ir veiksmų planą, kuris turi būti įgyvendintas iki 2024 m. Be to, sukurtas tikrųjų savininkų registras, bet dar nesukurtas išsamus banko sąskaitų registras.

c) Aktyviau dalyvauti koordinuotuose arba bendruose tyrimuose ir baudžiamuosiuose persekiojimuose su regiono šalimis ir valstybėmis narėmis

Šiaurės Makedonija sustiprino strateginį ir operatyvinį bendradarbiavimą su tarptautiniais partneriais, dalyvaudama bendruose projektuose kartu su Interpolu, Europolu, Pietryčių Europos teisėsaugos centru (SELEC), CEPOL, *Frontex* ir ESBO. Pagal EMPACT šalis taip pat dalyvavo daugiau dvišalių ir daugiašalių operacijų (bendrų veiksmų dienų) ir kitoje veikloje, kuria siekiama intensyvuoti keitimąsi operatyvine informacija su Interpolu, Europolu, SELEC ir valstybėmis narėmis.

Šalis toliau įgyvendino nacionalinį planą, kuriuo siekiama reintegruoti, resocializuoti ir reabilituoti grįžtančius užsienio teroristus kovotojus ir jų šeimas. Tačiau būtina toliau daryti pažangą siekiant sutarti dėl bendro ir visapusiško požiūrio, kaip spręsti šį klausimą.

d) Visapusiškai pasitelkti Nacionalinį kovos su organizuotu nusikalstamumu koordinavimo centrą

Nacionalinis kovos su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu koordinavimo centras veikia, bet reikia padidinti jo veiklos pajėgumus, kadangi ne visos valdžios institucijos delegavo savo narius į šį centrą, dėl to jis dirba neefektyviai. Centras padėjo teikti duomenis ir sukurti palankias sąlygas

dalyvaujančioms institucijoms keistis informacija, taip remdamas jų pastangas kovojant su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu.

e) Toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą

Šiaurės Makedonija padarė didelę pažangą įgyvendindama dvišalį susitarimą pagal Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą, o susitarimo šalys sutarė jį atnaujinti. 2022 m. kovo mėn. Šiaurės Makedonija pateikė ketvirtąją tarpinę ataskaitą. Reikia dėti daugiau pastangų siekiant įgyvendinti likusią susitarime nustatytą veiklą.

Nacionalinis kovos su smurtiniu ekstremizmu ir terorizmu komitetas dalyvavo projektuose ir praktiniuose seminaruose, kuriais siekiama stiprinti regioninį bendradarbiavimą saugumo srityje ir gebėjimus, siekiant įveikti sunkumus, susijusius su užsienio teroristų kovotojų reintegracija ir radikalizacijos bei smurtinio ekstremizmo prevencija. Šiaurės Makedonija taip pat įsteigė tarpžinybinę darbo grupę ir sudarė nacionalinę kovos su terorizmu veiksmų grupę. Šalis veiksmingai bendradarbiavo ir keitėsi informacija su Europolu kovos su terorizmu srityje ir baigė įgyvendinti kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu priemones.

f) Visapusiškai įgyvendinti naują modulį dėl Finansinės žvalgybos padalinio (FŽP) pateiktų įtartinų sandorių ir pasiekti svarbių rezultatų, susijusių su jo naudojimu prokuratūrose

FŽP įdiegė IT bylų valdymo sistemą. Kompetentingos institucijos (pvz., Vidaus reikalų ministerija, prokuratūra, Valstybinė mokesčių įstaiga, Finansų policijos biuras ir Muitinės administracija) elektroniniu būdu FŽP teikia pranešimus apie įtartinus sandorius. Jeigu, tvarkant ir analizuojant tokius duomenis, kyla įtarimų dėl pinigų plovimo, terorizmo finansavimo ar kitų nusikaltimų, FŽP kompetentingoms institucijoms pateikia pranešimą arba įspėjimą.

2021 m. sausio mėn. FŽP sukūrė elektroninę sistemą, skirtą stebėti veiksmų, kurių kompetentingos įstaigos imasi po to, kai FŽP pateikia pranešimą arba įspėjimą, rezultatus. Be to, siekdamas išsamiai įvertinti šios sistemos veiksmingumą ir efektyvumą, nuo 2017 m. pradžios FŽP į bylų stebėsenos sistemą įvesdavo kiekvieną kompetentingoms institucijoms pateiktą pranešimą arba įspėjimą.

g) Nesudaryti sąlygų sistemingai suteikti pilietybę dėl ypatingų ekonominių interesų

Šiaurės Makedonijos pilietybės įstatymas numato galimybę suteikti pilietybę dėl ypatingų ekonominių interesų, netaikant jokių ankstesnės gyvenamosios vietos reikalavimų. Nuo 2021 m. spalio mėn. dėl ekonominių interesų pilietybę suteikta 115 asmenų, t. y. daugiau nei 2020 m. (iki 2020 m. gruodžio mėn. pilietybę dėl ekonominių interesų gavo 103 asmenys). Atsižvelgiant į tai, kad Šiaurės Makedonijos pilietybės įstatymas numato galimybę suteikti pilietybę dėl ypatingų ekonominių interesų, netaikant jokių ankstesnės gyvenamosios vietos reikalavimų, taip pat atsižvelgiant į bendrą prašytojų skaičių ir prašytojų, kurių prašymas patenkinamas, skaičių, atidžiai stebima, kokią su migracija ir saugumu susijusią riziką tai galėtų kelti ES. Komisija atkreipė Šiaurės Makedonijos dėmesį į šią riziką. Sistemingas pilietybės suteikimas mainais už investicijas kelia didelį susirūpinimą ES ir gali turėti didelį poveikį beviziam režimui, nes tuo gali būti naudojamosi siekiant apeiti trumpalaikių vizų išdavimo procedūrą ir išsamų su ja susijusios individualios migracijos ir saugumo rizikos vertinimą. Komisijos nuomone, nusprendus, kad, įgyvendinant šį

įstatymą, valstybių narių vidaus saugumui ir viešajai tvarkai kyla didesnė rizika, bevizis režimas gali būti sustabdytas²¹.

3. Rekomendacijos Šiaurės Makedonijai

Šiaurės Makedonija imasi veiksmų, kad įgyvendintų Komisijos anksčiau pateiktas rekomendacijas. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų migracijos valdymo, kovos su pinigų plovimu, kovos su terorizmu, kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu bei pilietybės suteikimo dėl ypatingų ekonominių interesų srityse. Konkrečiau, dar būtina atlikti toliau nurodomus darbus:

- a) prioriteto tvarka derinti Šiaurės Makedonijos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.
- c) nesudaryti sąlygų sistemingai teikti pilietybę dėl ypatingų ekonominių interesų;
- d) priimti atnaujintas kovos su terorizmu ir smurtinio ekstremizmo prevencijos ir kovos su juo strategijas ir toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą;
- e) toliau dėti pastangas korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo prevencijos ir kovos su jais srityje: i) gerinant galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose rezultatus, be kita ko, konfiskuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą;
 - ii) gerinant tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir apkaltinamųjų nuosprendžių už organizuotą nusikalstamumą ir pinigų plovimą rezultatus;
 - iii) dažniau dalyvaujant koordinuotuose arba bendruose tyrimuose ir baudžiamuosiuose persekiojimuose su regiono šalimis ir valstybėmis narėmis
 - ir iv) visapusiškai pasitelkiant Nacionalinį kovos su organizuotu ir sunkių formų nusikalstamumu koordinavimo centrą

V. Serbija

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1 Veiksmai, kurių imtasi migracijos, prieglobsčio ir bendradarbiavimo dėl readmisijos srityje

2021 m. Serbija toliau ėmėsi veiksmų sienų ir migracijos valdymo bei prieglobsčio srityse. Apskritai valstybės narės pranešė apie sklandų bendradarbiavimą su Serbija migracijos ir sienų valdymo, taip pat grąžinimo ir readmisijos srityse. Sienų kontrolės teisinė sistema iš esmės suderinta su ES *acquis*.

²¹ Šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (ES) 2022/366 dėl Europos Sąjungos ir Vanuatu Respublikos susitarimo dėl bevizio režimo trumpalaikio buvimo atveju taikymo dalinio sustabdymo (OL L 69, 2022 3 4, p. 105).

Kaip ir ankstesniais metais, Serbija veiksmingai įgyvendino integruoto sienų valdymo strategiją ir jos veiksmų planą, bet, kaip ir kitos Vakarų Balkanų šalys, dėl migracijos ir toliau patyrė didelį spaudimą. Šalis toliau įgyvendino veiksmų planą prieglobsčio ir priėmimo pajėgumams stiprinti, dėl kurio buvo susitarta su ES prieglobsčio agentūra.

Siekiant kovoti su neteisėtu migrantų gabenimu, įvairiais lygmenimis nuolat bendradarbiauta su Europolu. Serbija dalyvavo keliose tarptautinėse kovos su neteisėta migracija ir prekyba žmonėmis operacijose. Šalis taip pat įgyvendina 2017–2022 m. prekybos žmonėmis prevencijos ir sustabdymo strategiją, kurioje daugiausia dėmesio skiriama moterų ir vaikų apsaugai. Serbijos valdžios institucijos toliau stiprino migrantų apgyvendinimo ir rūpinimosi jais ypatingomis COVID-19 pandemijos aplinkybėmis pajėgumus.

Frontex ir Serbijos²² susitarimas dėl statuso įsigaliojo 2021 m. gegužės 1 d. Belgrade paskirtas *Frontex* ryšių palaikymo pareigūnas (jam suteikti regioniniai įgaliojimai, apimantys Serbiją, Bosniją ir Hercegoviną bei Juodkalniją). 2021 m. birželio 16 d. pradėta bendra *Frontex* ir Serbijos operacija, kuria siekiama kontroliuoti neteisėtą imigraciją, kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir stiprinti teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą. 2022 m. bendra operacija tebevykdoma.

Viena valstybė narė atkreipė dėmesį į svarbią problemą sprendžiant readmisijos klausimus, iškilusią dėl skirtingo dvišalio susitarimo aiškinimo; šiuo metu vyksta derybos siekiant išspręsti šią problemą. Kita valstybė narė pranešė apie bendradarbiavimą kovojant su netikrų (suklastotų) kelionės dokumentų naudojimu. Be to, dar viena valstybė narė pranešė, kad buvo išardyti trys Serbijos neteisėtos imigracijos tinklai.

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Priimti Šengeno veiksmų planą ir užtikrinti pakankamą visų atitinkamų valdžios institucijų dalyvavimą

2018 m. spalio mėn. pradėtas įgyvendinti porinis projektas „Šengeno veiksmų plano rengimas“ (2014 m. PNPP); Vengrija ir Lietuva buvo Serbijos vidaus reikalų ministerijos išorės partnerės. Vykdamas šį projektą, buvo įvertinta Serbijos teisinė sistema ir jos atitiktis Šengeno *acquis* bei prisidėta prie nacionalinės teisės aktų suderinimo su Šengeno *acquis*. Atsižvelgiant į šios veiklos rezultatus, parengtas dokumentas, kuriuo remiantis galima užbaigti rengti prisijungimo prie Šengeno erdvės veiksmų plano projektą. Šis projektas baigtas įgyvendinti 2021 m. gruodžio mėn.

b) Parengti ir priimti naują integruoto sienų valdymo (ISV) strategiją ir veiksmų planą, atitinkančius naujas ISV koncepcijas

2021 m. rugpjūčio 19 d. įsteigta specialioji darbo grupė, kuriai pavesta parengti 2022–2027 m. Serbijos Respublikos integruoto sienų valdymo strategiją. Šiuo metu rengiamasi priimti strategiją ir veiksmų planą.

c) Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.

²² Europos Sąjungos ir Serbijos Respublikos susitarimas dėl Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros Serbijos Respublikoje vykdomų veiksmų statuso.

2021 m. buvo finansuojamos 34 programos, kuriomis siekta didinti pabėgėlių, šalies viduje perkeltų asmenų ir grįžusių asmenų informuotumą apie bevizį režimą, taip pat apie jų socialinę integraciją ir apie tai, kaip jie gali naudotis savo teisėmis. Vyriausybė skyrė vietos valdžios institucijoms finansavimą siekdama patenkinti grįžusių asmenų poreikius. Vidaus reikalų ministerija įgyvendina grįžusių asmenų reintegracijos strategiją ir 2016–2025 m. romų tautybės vyrų ir moterų socialinės įtraukties Serbijos Respublikoje strategiją.

d) Užtikrinti tolesnę Serbijos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

Serbijos vizų politika nesuderinta su trečiųjų šalių, kurių piliečiams trumpalaikio buvimo ES atveju reikia vizos, sąrašu. Toliau nurodytų šalių, įtrauktų į ES patvirtintą šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą, piliečiams Serbija taiko bevizį režimą: Armėnijos, Azerbaidžano, Bahreino, Baltarusijos, Bisau Gvinėjos, Bolivijos, Indijos, Indonezijos, Jamaikos, Kataro, Kazachstano, Kinijos, Kirgizijos, Kubos, Kuveito, Mongolijos, Omano, Rusijos, Surinamo ir Turkijos.

Tai, kad Serbijos vizų politika nesuderinta su ES vizų politika, vis labiau skatina neteisėtų srautų judėjimą Vakarų Balkanų maršrutu ir daro neigiamą poveikį Serbijos migracijos ir sienų valdymo sistemos įgyvendinimui, todėl šis klausimas turėtų būti sprendžiamas prioriteto tvarka. Remiantis pirmųjų 2022 m. mėnesių duomenimis, visų pirma matyti, kad Burundžio, Tuniso, Indijos, Kubos ir Turkijos piliečiai keliavo iš Serbijos, kad galėtų tęsti neteisėtą kelionę į valstybes nares Vakarų Balkanų migracijos maršrutu. Trečiųjų šalių vizų politika gali turėti didelės įtakos neteisėtos migracijos judėjimui į ES. Todėl derinant vizų politiką su ES reikalavimais prisidedama prie gero bendro šių partnerių ir ES bevizio režimo taikymo. 2022 m. spalio 20 d. Serbija informavo Komisiją, kad, laikydamasi aukščiausiu politiniu lygmeniu priimtų įsipareigojimų Komisijai, ji priėmė sprendimą, kuriuo Burundžio²³ ir Tuniso²⁴ piliečiams nustatomas reikalavimas turėti vizą. Serbija įsipareigojo toliau derinti savo teisės aktus su trečiųjų šalių, kurių piliečiams trumpalaikio buvimo ES atveju reikia vizos, sąrašu, visų pirma iki 2022 m. pabaigos nustatydama vizų reikalavimą Indijos piliečiams. Komisija tikisi, kad vizų režimas bus toliau derinamas, laikantis šių įsipareigojimų, ir tikisi, kad Serbija pateiks išsamesnės informacijos apie veiksmus, kurių reikia imtis, ir veiksmingą jų įgyvendinimą. Taikant bevizio režimo sustabdymo mechanizmą, Komisija, vadovaudamasi Vizų reglamento 8 straipsniu, nuolat stebės ir vertins Serbijos veiksmus siekiant suderinti vizų išdavimo tvarką su ES reikalavimais.

1.2 Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėsena

2021 m. Serbijos piliečiai valstybėse narėse pateikė 3 390 tarptautinės apsaugos prašymų – 22 proc. daugiau nei 2020 m. (2 780). Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis padidėjo nuo 4 proc. 2020 m. iki 6 proc. 2021 m.

Serbijos piliečių įvykdyto neteisėto ES išorės sienų kirtimo atvejų padaugėjo 28 proc. – nuo 21 2020 m. iki 37 2021 m. Neteisėtai valstybėse narėse esančių Serbijos piliečių skaičius sumažėjo

²³ Sprendimas įsigaliojo 2022 m. spalio 22 d.

²⁴ Sprendimas įsigaliojo 2022 m. lapkričio 20 d.

12 proc. – 2021 m. jų buvo 14 430, palyginti su 16 355 2020 m. Tačiau 2021 m. Serbijos piliečių, kuriems neleista atvykti, skaičius – po nuoseklaus šio skaičiaus mažėjimo nuo 2018 m. – padidėjo 15 proc. (2021 m. – 8 265, palyginti su 7 210 2020 m.).

Tiek sprendimų grąžinti Serbijos piliečius skaičius (2021 m. – 5 650, palyginti su 6 265 2020 m.), tiek grąžintų asmenų skaičius (3 020 2021 m., palyginti su 3 540 2020 m.) 2021 m. sumažėjo atitinkamai 10 proc. ir 15 proc., palyginti su 2020 m. *Frontex* praneša apie iš esmės teigiamą patirtį, įgytą vykdant su grąžinimu susijusią veiklą Serbijoje.

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešoji tvarka ir saugumas

Serbija toliau įgyvendino veiksmus kovos su organizuotu nusikalstamumu (įskaitant prekybą narkotikais ir žmonėmis), kovos su terorizmu, korupcijos prevencijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose stiprinimo srityse. Valstybės narės praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Serbija saugumo srityje. Serbija toliau bendradarbiavo su Europolu ir Eurojustu ir vykdė bendrą veiklą su keliomis valstybėmis narėmis. Saugusis ryšių kanalas SIENA veikia ir yra reguliariai naudojamas. Serbija sėkmingai bendradarbiauja su CEPOL.

2021 m. vasario mėn., Serbijos parlamente paskelbus apie Konstitucijos pataisas, buvo sėkmingai užbaigtas pirmasis konstitucinės reformos, kuria siekiama stiprinti teismo institucijų nepriklausomumą, etapas. Įgyvendinimo teisės aktai, kuriuos numatyta priimti ne vėliau kaip 2023 m. vasario mėn., bus svarbūs stiprinant garantijas, kad teismo institucijoms nebūtų daroma jokia politinė įtaka.

2021 m. Serbija intensyviau vykdė kovos su organizuotu nusikalstamumu operacijas po to, kai 2020 m. dėl COVID-19 pandemijos sumažėjo atitinkamos veiklos mastas. Ypač daug pastangų buvo skirta kovai su narkotikų kontrabanda ir neteisėta ginklų gamyba bei prekyba jais. Daugeliu atveju operatyvinė veikla buvo vykdoma bendradarbiaujant su Europolu; Serbijos policija taip pat dalyvavo daugelyje analitinių EMPACT projektų. Serbija pranešė apie ypač glaudų bendradarbiavimą su viena valstybe nare, kuriuo siekta gerinti tarptautinį bendradarbiavimą konfiskuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą. 2021 m. antrąjį pusmetį pradėti parengiamieji darbai siekiant iš dalies pakeisti Baudžiamąjį kodeksą, daugiausia dėmesio skiriant organizuotam nusikalstamumui, visų pirma neteisėtos ginklų gamybos ir kontrabandos prevencijai.

Tačiau vis dar neišspręsta keletas rimtų problemų. Iš Serbijos piliečių sudaryti arba su šia šalimi susiję nusikaltėlių tinklai toliau vykdo nusikalstamą veiklą ES. Jų nusikalstama veikla yra įvairi ir, be kita ko, apima organizuotus turtinius nusikaltimus (vagystes su įsilaužimu, su transporto priemonėmis susijusius nusikaltimus, plėšimus), neteisėtą migrantų gabenimą, kibernetinius nusikaltimus, sukčiavimą atsiskaitymo negrynaisiais pinigais mokėjimo priemonėmis, nelegalių tabako gaminių gamybą ir neteisėtą prekybą tabako kontrabanda bei prekybą narkotikais (ypač prekybą kokainu ir heroinu)²⁵. Serbija yra pagrindinė neteisėto migrantų gabenimo Vakarų Balkanų maršruto tranzito šalis, todėl neteisėtai žmones gabenantys Serbijos piliečiai aktyviai dalyvauja vežant neteisėtus migrantus visame regione. Keliose valstybėse narėse Serbijos prekybos žmonėmis tinklai išnaudoja aukas, įskaitant nepilnamečius, kurie dažniausiai išnaudojami darbe ir priverstinai

²⁵ Informacija, kurią valstybės narės pateikė rengiant 2021 m. ES sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą.

įtraukiami į nusikalstamą veiką. Kovos su terorizmu srityje savo didžiausia saugumo problema Serbija laiko užsienio teroristų kovotojų sugrįžimą.

Toliau aptariamąs rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Gerinti tyrimų, kaltinimų ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose rezultatus, be kita ko, areštuoju ir konfiskuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą

Serbija padarė tam tikrų pakeitimų, kad pagerintų tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose rezultatus, be kita ko, areštuoju ir konfiskuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą.

Palyginti su 2020 m., 2021 m. šiek tiek padaugėjo kaltinimų ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių aukšto lygio korupcijos bylose.

2021 m., remiantis kovos su organizuotu nusikalstamumu prokuratūros pateiktais kaltinimais, pirmosios instancijos teismuose paskelbti sprendimai 10 asmenų (palyginti su 22 2020 m.). Galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai paskelbti 19 asmenų atžvilgiu (palyginti su 11 2020 m.). Kovos su organizuotu nusikalstamumu prokuratūra nurodė atlikti tyrimus 22 asmenų atžvilgiu ir pateikė 22 oficialius kaltinimus (palyginti su 19 2020 m.). Kaip ir 2020 m., nebuvo nė vienos bylos, kurios nagrinėjimas būtų užbaigtas galutiniu turto konfiskavimu (palyginti su 3 tokiomis bylomis 2019 m.). Serbijai vis dar nepavyko pasiekti jokių įtikinamų rezultatų turto konfiskavimo korupcijos bylose klausimu.

2021 m. aukštesniųjų prokuratūrų specialieji kovos su korupcija padaliniai gavo 3 035 pranešimus apie įtarimus įvykdžius neteisėtą veiką (palyginti su 2 936 2020 m.). Jie nurodė atlikti 270 tyrimų ir pradėjo lygiagrečius finansinius tyrimus 67 asmenų atžvilgiu (palyginti su 23 2020 m.). Iš viso pateikta 540 oficialių kaltinimų (2020 m. – 470). Remiantis šių padalinių pateiktais kaltinimais, pirmosios instancijos teismuose paskelbti sprendimai 271 asmeniui (2020 m. – 230). Galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai paskelbti 255 asmenims (palyginti su 195 2020 m.).

2021 m. bendrosios kompetencijos prokurorai (ne specializuoti padaliniai) paskelbė 29 įsakymus ištirti korupcinius ir ekonominius nusikaltimus (2020 m. 22) ir, palyginti su 2020 m., dėl laipsniško bylų perkėlimo į specializuotus padalinius pateikė mažiau kaltinimų (63 kaltinimai 2021 m., palyginti su 136 2020 m.). Pirmosios instancijos teismuose apkaltinamuosius nuosprendžius išgirdo 132 asmenys, o galutinės instancijos – 80 asmenų. Tik vienos bylos nagrinėjimas užbaigtas galutiniu turto konfiskavimu (palyginti su trimis atvejais 2020 m.).

b) Priimti naują kovos su korupcija strategiją, pagrįstą patikimu ir realistišku veiksmų planu bei veiksmingu koordinavimo mechanizmu

Atsižvelgiant į tai, kad 2013–2018 m. nacionalinė kovos su korupcija strategija baigė galioti, Serbijai reikia priimti ir pradėti įgyvendinti naują realistišku veiksmų planu ir veiksmingu koordinavimo mechanizmu pagrįstą strategiją. Tačiau ši nauja strategija ir veiksmų planas dar neužbaigti rengti.

2021 m. rugsėjo mėn. Serbija priėmė korupcijos ypač pažeidžiamiesiems sektoriams skirtą korupcijos prevencijos itin didelės rizikos srityse veiksmų planą.

Galiausiai, 2021 m. spalio mėn. Švietimo ministerija priėmė specialų kovos su korupcija švietimo srityje veiksmų planą, o 2021 m. gruodžio mėn. Sveikatos apsaugos ministerija priėmė kovos su korupcija sveikatos sektoriuje planą. Abu planus numatoma įgyvendinti 2022 m.

c) Toliau daryti pažangą įgyvendinant Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą

Pagal bendro veiksmų plano 1 tikslą 2021 m. gruodžio mėn. vyriausybė paskyrė vidaus reikalų ministrą nacionaliniu terorizmo prevencijos ir kovos su juo koordinatoriumi. Veiklą vykdo nacionalinė koordinavimo įstaiga, kuriai pavesta koordinuoti terorizmo prevencijos ir kovos su juo veiksmus.

Pagal 2 tikslą vyriausybė toliau įgyvendino veiksmų planą, kad galėtų nustatyti Serbijos pilietybę turinčius grįžtančius teroristus kovotojus, kai jie kerta valstybės sieną.

d) Dėti daugiau pastangų siekiant užkirsti kelią visų formų radikalizacijai, dėl kurios kyla smurtinio ekstremizmo ir terorizmo, įskaitant smurtinį dešiniųjų ekstremizmą, pavojus

Serbija toliau deda pastangas šioje srityje. 2021 m. buvo intensyviai naudojama platforma SIENA. 2021 m. balandžio–gegužės mėn. Serbija kartu su Europolu ėmėsi veiksmų dėl ekstremistinio turinio internete. Čekija pranešė apie bendradarbiavimą su Serbija kovojant su melagingomis naujienomis, kuriuo siekta stiprinti su dezinformacija ir propaganda kovojančių žurnalistų ir rinkimų stebėtojų gebėjimus.

3. Rekomendacijos Serbijai

Serbija imasi veiksmų, kad įgyvendintų Komisijos anksčiau pateiktas rekomendacijas. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų vizų politikos, sienų valdymo, kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu ir visų formų smurtinio ekstremizmo prevencijos bei kovos su juo srityse. Konkrečiau, dar būtina atlikti toliau nurodomus darbus:

- a) priimti naują integruoto sienų valdymo (ISV) strategiją ir veiksmų planą, atitinkančius naujas ISV koncepcijas;
- b) įvykdyti aukščiausiu politiniu lygmeniu prisiimtus įsipareigojimus ir prioriteto tvarka derinti Serbijos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurioms taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- c) priimti naują kovos su korupcija strategiją ir ją pagrįstą patikimą ir realistišką veiksmų planą;
- d) gerinti kovos su organizuotu nusikalstamumu, įskaitant prekybą narkotikais, pinigų plovimą, nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą ir migrantų išnaudojimą valstybės narėse, rezultatus;
- e) toliau įgyvendinti dvišalį susitarimą pagal Vakarų Balkanams skirtą bendrą kovos su terorizmu veiksmų planą, ypač kiek tai susiję su kova su terorizmo finansavimu (4 tikslas) ir ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsauga (5 tikslas); laikantis ES politikos, priimti naują kovos su terorizmu ir smurtinio ekstremizmo prevencijos strategiją ir veiksmų planą, apimančius visų formų radikalizaciją ir smurtinį ekstremizmą (neatsižvelgiant į pagrindines šių reiškinių politines, religines ar etnines ir nacionalistines priežastis).

VI. Sakartvelas

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad būtų nuolat laikomasi vizų režimo liberalizavimo kriterijų

Valstybės narės patvirtino, kad grąžinimo ir readmisijos srityje toliau sklandžiai bendradarbiaujama su Sakartvelo valdžios institucijomis. Nusistovėjusi readmisijos bylų valdymo sistema pandemijos metu pasirodė esanti ypač naudinga. Įgyvendinant valstybės reintegracijos programą, toliau stengtasi sukurti palankesnes sąlygas grįžusių asmenų profesinei ir socialinei reintegracijai.

2021 m. vasario 11 d. pasirašytas atnaujintas *Frontex* ir Sakartvelo darbo susitarimas²⁶. Plėtodamas pažangų bendradarbiavimą su *Frontex*, Sakartvelas dalyvauja bendrose operacijose ir grąžinimo operacijose. Į Sakartvelo tarptautinius oro uostus komandiruota daugiau *Frontex* pareigūnų, o Sakartvelo policijos pareigūnai komandiruoti į atitinkamų valstybių narių oro uostus.

Sakartvelas taiko naująją 2021–2030 m. migracijos strategiją ir susijusį 2022 m. veiksmų planą. 2021 m. kovo mėn. ši šalis tapo stebėtoja Europos migracijos tinkle. 2021 m. rugpjūčio mėn. priimtas naujas asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo veiksmų planas.

Naujausia integruoto sienų valdymo strategija ir atitinkamas veiksmų planas baigė galioti 2018 m. Nauja strategija ir veiksmų planas dar nepatvirtinti; numatoma nauja jų patvirtinimo data – 2022 m. ruduo. Toliau buvo dedamos pastangos siekiant sustiprinti sienų saugą ir saugumą, kuriant naują infrastruktūrą ir diegiant papildomą įrangą, taip pat stiprinant sausumos, oro ir jūrų pajėgumus.

Sakartvelas nuolat – tiek operatyvinės veiklos, tiek analizės tikslais – bendradarbiauja su Europolu, be kita ko, neteisėto migrantų gabenimo klausimais. Siekdama kovoti su šioje veikloje dalyvaujančiais nusikaltėlių tinklais, šalis dvišaliu pagrindu bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, be kita ko, naudodamasi plačiu policijos atašė tinklu.

Sakartvelas pranešė, kad keičiasi informacija su Interpolu apie pamestus ir pavogtus pasus. Nebiometriniai pasai bus laipsniškai visiškai panaikinti iki 2024 m. gruodžio 31 d., kai nustos galioti visi nebiometriniai dokumentai. 2022 m. sausio 1 d. dar buvo likę 12 371 galiojantis nebiometrinis pasas.

Viena valstybė narė pranešė apie bendradarbiavimą su Sakartvelu kovos su dokumentų klastojimu srityje. Su kita valstybe nare buvo pasirašytas dvišalis susitarimas dėl kovos su neteisėta imigracija.

1.2. Veiksmai, kurių imtasi siekiant įgyvendinti *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą* pateiktas rekomendacijas dėl migracijos

- a) *Toliau aktyviai spręsti nepagrįstų prieglobsčio prašymų problemą valstybėse narėse; pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.*

²⁶ <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-renews-working-arrangement-with-georgia-e0212v#:~:text=Under%20the%20revised%20arrangement%2C%20Frontex,of%20border%20management%20and%20return.>

Sakartvelas dėjo daug pastangų, kad būtų išspręstas valstybėse narėse pateikiamų nepagrįstų prieglobsčio prašymų klausimas. Nuo 2021 m. sausio 1 d. 2 022 piliečiams buvo neleista išvykti iš šalies remiantis teisės aktais, kurie suteikia galimybę valdžios institucijoms neleisti išvykti į valstybės nares, jeigu netenkinamos pagrindinės sąlygos (susijusios su pragyvenimo lėšomis ir kt.). Neteisėtai užsienyje esantiems Sakartvelo piliečiams padedantys asmenys gali būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn, nors valdžios institucijos pripažįsta, kad šias procedūras nelengva įgyvendinti.

Sakartvelas taip pat vykdė tikslines informavimo ir informuotumo didinimo kampanijas kelionių ir gyvenimo Europos Sąjungoje sąlygų tema.

b) Užtikrinti tolesnį Sakartvelo vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

Gruzijos vizų politika nesuderinta su trečiųjų šalių, kurių piliečiams trumpalaikio buvimo ES atveju reikia vizos, sąrašą. Į ES patvirtintą šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą įtrauktos šalys, kurių piliečiams Sakartvelas taiko bevizį režimą: Ekvadoras, Iranas, Jordanija, Kataras, Kazachstanas, Kirgizija, Kuveitas, Libanas, Omanas, Pietų Afrika, Rusija, Salvadoras, Saudo Arabija, Tadžikistanas, Tailandas, Turkija, Turkmėnistanas ir Uzbekistanas. Šiuo klausimu 2021 m. Sakartvelas nepadarė jokios pažangos.

1.3. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2021 m. valstybėse narėse pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų skaičius padidėjo 69 proc., palyginti su 2020 m.: 2021 m. pateikta 14 600 prašymų, o 2020 m. – 8 650. Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis šiek tiek sumažėjo – nuo 4,3 proc. 2020 m. iki 4,9 proc. 2021 m.

2021 m. Sakartvelo piliečiai 30 kartų neteisėtai kirto valstybių narių sienas, t. y. tiek pat, kiek 2020 m. 2021 m. neteisėtai valstybėse narėse esančių Sakartvelo piliečių skaičius padidėjo 28 proc. – 2021 m. jų buvo 13 000, palyginti su 10 165 2020 m. Pagal tokią pat didėjimo tendenciją nepatenkintų Sakartvelo piliečių prašymų leisti atvykti skaičius padidėjo 50 proc. nuo 2 065 2020 m. iki 3 105 2021 m.

2021 m. sprendimų grąžinti Sakartvelo piliečius skaičius sumažėjo 13 proc. (10 595 2021 m., palyginti su 12 120 2020 m.), kaip ir grąžintų asmenų skaičius (5 495 2021 m., palyginti su 6 330 2020 m.). Tačiau *Frontex* praneša, kad 2021 m. ES readmisijos susitarimas buvo įgyvendinamas patenkinamai. Kelios valstybės narės praneša apie sklandų bendradarbiavimą su Sakartvelu, visų pirma grąžinamųjų skrydžių naudojimo klausimais.

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešojo tvarka ir saugumas

2.1. Veiksmai, kurių imtasi siekiant užtikrinti nuolatinį kriterijų laikymąsi

Valstybės narės praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Sakartvelu saugumo srityje. Sakartvelas toliau bendradarbiavo su Europolu ir Eurojustu ir vykdė bendrą veiklą su keliomis valstybėmis narėmis. Šalis nuolat bendradarbiavo su ES turto susigražinimo tarnybomis ir laiku vykdė pateiktus prašymus.

Sakartvelas toliau kovojo su korupcija – 2021 m. baudžiamojon atsakomybėn patraukti 197 asmenys, nuteista 117, įskaitant 7 aukšto rango pareigūnus. Labai daug pastangų įdėta rengiant specializuotus

prokurorus ir finansų tyrėjus, daugiausia dėmesio skiriant turto sekimo metodams ir įšaldymo bei konfiskavimo procedūroms. 2021 m. kovo 16 d. atsakomybė už kovos su korupcija koordinavimą, už kurį buvo atsakinga Teisingumo ministerija, buvo perduota vyriausybei, o ministras pirmininkas perėmė visos politikos tiesioginės priežiūros funkcijas. 2021 m. balandžio mėn. Europos Tarybos kovos su korupcija valstybių grupė (GRECO) paskelbė ataskaitą, kurioje patvirtinta, kad Sakartvelas iš esmės įgyvendino 2017 m. pateiktas rekomendacijas dėl kovos su korupcija.

Sakartvelas tęsė kovą su organizuotu nusikalstamumu pagal 2021–2024 m. nacionalinę kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją ir atitinkamą 2021–2022 m. veiksmų planą. Visų pirma buvo dedamos pastangos kovojant su kibernetiniais nusikaltimais, prekyba narkotikais ir pinigų plovimo schemomis, kuriomis naudojasi nusikalstamos organizacijos; vykdam šią veiklą, dažnu atveju buvo bendradarbiaujama tarptautiniu mastu. Sakartvelas baigė taikyti ankstesnę nacionalinę kovos su žalingu narkotikų vartojimu strategiją ir 2021–2022 m. veiksmų planą. Naują 2022–2026 m. strategiją ir 2022–2023 m. veiksmų planą numatyta priimti 2022 m. Šiuo metu įgyvendinama 2021–2026 m. nacionalinė piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis prevencijos strategija. 2021 m. liepos 11 d. priimta 2021–2025 m. žvalgybos informacija grindžiamo viešosios tvarkos palaikymo strategija. 2021 m. toliau stiprinti gebėjimai parengti papildomų specialistų kovos su pinigų plovimu srityje.

Sakartvelas aktyviai dalyvauja Europolo įgyvendinamame projekte „Kova su organizuotu nusikalstamumu Rytų partnerystės regione“. Toliau intensyviai bendradarbiauta su CEPOL, visų pirma stiprinant mainų programą: daug Sakartvelo saugumo srities ir policijos pareigūnų stažavosi atitinkamose valstybių narių institucijose.

Sakartvelas įgyvendina nacionalinę kovos su terorizmu strategiją ir veiksmų planą. Šalis prisideda prie tarptautinių pastangų kovojant su terorizmu ir yra aktyvi Tarptautinės kovos su „Da'esh“ koalicijos narė. Sakartvelas turi išsamią teisinę bazę, pagal kurią terorizmo finansavimas laikomas nusikaltimu.

Vis dėlto Sakartvelo organizuoto nusikalstamumo tinklai tebėra vieni iš aktyviausių nusikaltėlių tinklų, visoje ES vykdančių organizuotus turtinius nusikaltimus, įskaitant vagystes su įsilaužimu, transporto priemonių ir jų dalių vagystes ir organizuotas vagystes iš parduotuvių. Sakartvelo nusikaltėlių tinklai taip pat toliau dalyvauja neteisėtai gabenant nelegalius migrantus iš Turkijos į ES.

2021 m. gruodžio 30 d. Sakartvelo parlamentas skubos tvarka priėmė teisės aktų rinkinį, kuriuo panaikinta Valstybės inspektorius tarnyba, kuriai buvo teikiama ES parama. Valstybės inspektorius buvo atleistas iš darbo nesilaikant įprastos procedūros. Dėl šios priežasties kilo susirūpinimas dėl Gruzijos duomenų apsaugos institucijos nepriklausomumo, t. y. vizų režimo liberalizavimo kriterijaus, išsaugojimo. Vietoj valstybės inspektorius tarnybos ir valstybės inspektorius pareigybės įsteigtos dvi atskiros institucijos – Specialioji tyrimų tarnyba ir Asmens duomenų apsaugos tarnyba.

2.2. Veiksmai, kurių imtasi siekiant įgyvendinti ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą pateiktas rekomendacijas

a) Didinti kovos su korupcija institucijų ir teisėsaugos institucijų veiksmingumą, kad būtų veiksmingiau tiriami didelės korupcijos atvejai; užtikrinti, kad visi tokie atvejai būtų ištirti

2021 m. kovo 16 d. atsakomybė už kovos su korupcija koordinavimą, už kurį buvo atsakinga Teisingumo ministerija, buvo perduota Vyriausybės administracinei tarnybai, kuri yra tiesiogiai

atsakinga ministrui pirmininkui. 2021 m. birželio 9 d. Vyriausybės administracinėje tarnyboje įsteigtas Kovos su korupcija sekretoriatas, kuris vykdo Kovos su korupcija tarybos sekretoriato funkcijas, rengia naują kovos su korupcija strategiją ir jos veiksmų planus bei stebi, kaip jie įgyvendinami.

2021 m. buvo pradėta 218 tyrimų, 197 asmenys buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o 117 asmenų buvo nuteisti dėl korupcijos. Kalbant apie 2021 m. vykdytą baudžiamąjį persekiojimą ir paskelbtus apkaltinamuosius nuosprendžius, pažymėtina, kad baudžiamojon atsakomybėn patraukta 14 aukšto rango pareigūnų, įskaitant ministro pavaduotoją, apylinkės prokuroro pavaduotoją, viešosios teisės juridinio asmens vadovą ir vadovo pavaduotoją, gubernatorių, gubernatorių pavaduotojus, mero pavaduotoją ir vietos tarybų narius (ėjo šias pareigas nusikaltimo padarymo metu), o 7 buvo nuteisti už korupciją. Vis dėlto reikia dėti daugiau pastangų kovojant su aukšto lygio korupcija, ypač sprendžiant didelio masto asmeninių interesų vaidmens ir jų įtakos ekonomikos ir politikos srityse klausimą²⁷.

b) Užbaigti Aukščiausiojo Teismo reformą, visiškai suderinant teisėjų atrankos procedūrą su Venecijos komisijos rekomendacijomis ir Europos standartais; užbaigti baudžiamojo persekiojimo reformą, be kita ko, atskiriant tyrėjų ir prokurorų įgaliojimus

2019–2021 m. paskirti 28 Aukščiausiojo Teismo teisėjai, kurių kadencija truks iki gyvenimo pabaigos. Šie paskyrimai, atlikti prieš pašalinant esamus skyrimo proceso trūkumus, neatitinka ESBO Demokratinų institucijų ir žmogaus teisių biuro bei Europos Tarybos Venecijos komisijos rekomendacijų. ES dar kartą išreiškė susirūpinimą²⁸ dėl šios procedūros, kuri kenkia teismų nepriklausomumui ir visuomenės pasitikėjimui Sakartvelo teisingumo sistema.

2020 m. rugsėjo 30 d. ir 2021 m. balandžio 1 d. Sakartvelo parlamentas priėmė pakeitimus, susijusius su Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūra. Tačiau į keletą Venecijos komisijos rekomendacijų nebuvo atsižvelgta, todėl reikia tęsti darbus, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūra būtų visiškai suderinta su tomis rekomendacijomis.

2021 m. spalio 7 d. sprendimu Komisija atšaukė antrąją 75 mln. EUR makrofinansinės paramos Sakartvelui dalį, visų pirma dėl to, kad neįvykdyta su teisminėmis institucijomis susijusi sąlyga, t. y. reikalavimas padidinti teismų sistemos nepriklausomumą, atskaitomybę ir pagerinti jos kokybę. Aukščiausiojo Teismo teisėjai buvo atrenkami nepadarius atitinkamų teisės aktų pakeitimų, kurie yra būtini tam, kad būtų visapusiškai laikomasi visų Venecijos komisijos rekomendacijų. Vykdam šią procedūrą, taip pat nebuvo užtikrintas vienodas požiūris į visus kandidatus. Be to, nebuvo priimti keli kiti pakeitimai, kuriais siekiama padidinti teismų sistemos skaidrumą.

2021 m. lapkričio 24 d. Sakartvelo parlamentui buvo pateikti pakeitimai, kuriais nustatomas aiškus prokuroro ir tyrėjo įgaliojimų atskyrimas tyrimo metu; ši teisėkūros procedūra tebevyksta.

a) Užbaigti Finansinės žvalgybos padalinio (FŽP) operatyvinę plėtrą užtikrinant, kad jis i) galėtų gauti visą reikiamą informaciją iš ataskaitas teikiančių subjektų ir ii) galėtų laiku gauti visą būtiną finansinę, administracinę ir teisėsaugos informaciją, kad galėtų tinkamai atlikti savo darbą

²⁷ Žr. Komisijos nuomonę dėl Sakartvelo paraiškos dėl narystės Europos Sąjungoje, COM(2022) 405 final.

²⁸ https://www.eas.europa.eu/eas/georgia-statement-spokesperson-appointment-supreme-court-judges_en

Remiantis Sakartvelo pateikta ir naujausioje MONEYVAL ataskaitoje²⁹ patvirtinta informacija, FŽP operatyvinė plėtra užbaigta. Tačiau dėl kitų trūkumų toje pačioje ataskaitoje bendri Sakartvelo FŽP veiklos rezultatai vertinami tik kaip iš dalies atitinkantys jos rekomendacijas.

b) Toliau dėti pastangas organizuoto nusikalstamumo prevencijos ir kovos su juo srityje, visų pirma kovojant su pelno iš neteisėtos veiklos plovimu

Sakartvelas tęsė kovą su organizuotu nusikalstamumu pagal nacionalinę šios srities strategiją ir atitinkamus veiksmų planus. Europolo Sakartvelo ryšių palaikymo tarnyba glaudžiai bendradarbiauja su Europos kovos su sunkių formų ir organizuotu nusikalstamumu centro grupėmis. Taip pat sustiprintas dvišalis bendradarbiavimas, be kita ko, įgyvendinant veiksmus pagal dvišalius susitarimus ir dalyvaujant 11 valstybių narių policijos atašė tinklo veikloje, ypatingą dėmesį skiriant kovai su pinigų plovimu.

2021 m. į Eurojustą deleguotas Sakartvelo ryšių prokuroras užregistravo 2 naujas bylas, o Eurojusto nacionaliniai nariai užregistravo 21 naują bylą Sakartvelo atžvilgiu. Šios bylos daugiausia susijusios su korupcija, neteisėtu migrantų gabenimu, apgaule ir sukčiavimu bei pinigų plovimu. 2021 m. Sakartvelas pasirašė naują susitarimą dėl jungtinės tyrimo grupės sudarymo Eurojusto remiamai bylai tirti.

Nepaisant pirmiau minėtų priemonių, iš Sakartvelo piliečių sudaryti arba su šia šalimi susiję nusikaltėlių tinklai toliau vykdo nusikalstamą veiklą ES. Jų nusikalstama veikla yra įvairi ir, be kita ko, apima organizuotus turtinius nusikaltimus (vagystes su įsilaužimu, su transporto priemonėmis susijusius nusikaltimus, plėšimus), taip pat neteisėtą migrantų gabenimą ir prekybą narkotikais (ypač prekybą heroinu)³⁰.

c) Toliau dėti pastangas siekiant visiškai suderinti nacionalinės teisės aktus su ES kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu acquis

2021 m. Sakartvelas dėjo pastangas, kad šios šalies kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu teisės aktai būtų labiau suderinti su ES teisės aktais. Tai suteikė galimybę Sakartvelo valdžios institucijoms imtis veiksmų, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų Sankeijų komiteto sąrašus, vos tik jie buvo paskelbti. Kitu teisės akto pakeitimu Sakartvelo FŽP bus suteikti įgaliojimai teikti daugiau su pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo nusikaltimais susijusios konfidencialios informacijos didesniai nei anksčiau skaičiui nacionalinių institucijų (įskaitant finansų ministeriją). Šiuo metu tebevyksta teisėkūros procedūra šiems pakeitimams patvirtinti.

3. Rekomendacijos Sakartvelui

Apskritai Sakartvelas toliau atitinka vizų režimo liberalizavimo kriterijus ir imasi veiksmų, kad įgyvendintų Komisijos anksčiau pateiktas rekomendacijas. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų vizų politikos ir kovos su pinigų plovimu bei organizuotu nusikalstamumu srityse. Konkrečiau, dar būtina atlikti toliau nurodomus darbus:

²⁹ <https://rm.coe.int/moneyval-2020-20-5th-round-mer-georgia/1680a03271>

³⁰ Informacija, kurią valstybės narės pateikė rengiant 2021 m. ES sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą.

- a) derinti Sakartvelo vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) Toliau nagrinėti nepagrįstus prieglobsčio prašymus valstybėse narėse; pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.
- c) dėti daugiau pastangų kovojant su korupcija, ypač sprendžiant didelio masto asmeninių interesų vaidmens ir jų įtakos ekonomikos ir politikos srityse klausimą, visų pirma stiprinant kovos su korupcija institucijų nepriklausomumą ir veiksmų koordinavimą, taip pat skiriant joms reikiamus išteklius;
- d) dėti galutines pastangas siekiant visiškai suderinti nacionalinės teisės aktus su ES kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu *acquis*;
- e) dėti daugiau pastangų kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir ypač stiprinti tinklus, susietus su ES vykdomomis operacijomis;
- f) visiškai suderinti Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimo procedūrą su Venecijos komisijos rekomendacijomis, taip pat priimti ir gyvendinti teisės aktus, pagal kuriuos būtų vertinamas Aukščiausiojo Teismo teisėjų profesinis sąžiningumas ir veiklos rezultatai;
- g) užtikrinti duomenų apsaugos institucijos nepriklausomumą.

VII. Moldovos Respublika

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

2021 m. valstybės narės pranešė apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Moldovos Respublika (toliau – Moldova) migracijos ir sienų valdymo, įskaitant readmisiją, srityje. Buvo atkreiptas dėmesys į tam tikras problemas, susijusias su trečiųjų šalių piliečių, ypač susituokusių su Moldovos piliečiais, grąžinimu, bet su tuo buvo susiję vos keli atvejai. Taip pat atkreiptas dėmesys į Moldovos administracinio pobūdžio vilkinimą nagrinėjant readmisijos prašymus. Keturios valstybės narės (Prancūzija, Vokietija, Latvija ir Lietuva) pranešė apie su šia šalimi vykdytą dvišalę operatyvinę veiklą ir projektus migracijos ir sienų valdymo srityje.

Moldova toliau stengėsi gerinti sienų valdymą ir migracijos sistemas, investuodama į infrastruktūrą, programinę įrangą ir mokymą. Šalis taip pat dalyvavo įgyvendinant *Frontex* ir Moldovos pasienio policijos bendradarbiavimo planą. 2021 m. gruodžio mėn. šis planas buvo atnaujintas 2022–2024 m. laikotarpiui.

2022 m. vasario 24 d. ES pasienio pagalbos misijos Moldovoje ir Ukrainoje (EUBAM) veikla buvo nedelsiant perorientuota, siekiant padėti valdyti iš Ukrainos perkeltų asmenų srautus. EUBAM įgyvendinamos priemonės apima konsultavimą srautų racionalizavimo klausimais, pagalbą pažeidžiamiesiems migrantams, informacijos apie pagrindines sienų kontrolės procedūras, kurių reikia laikytis atvykstant į šalį, teikimą ir pagalbą atliekant humanitarinės pagalbos muitinį įforminimą. Birželio 2 d. Komisija, Ukraina ir Moldova³¹ pasirašė naują susitarimo memorandumą, kuriame

³¹ <https://eubam.org/newsroom/the-eu-steps-up-support-to-border-management-on-the-moldova-ukraine-border/>

numatyta galimybė EUBAM pasinaudoti vykdomaisiais įgaliojimais sienų kontrolės srityje, jeigu to paprašytų kuri nors iš šių šalių. Vykdydama savo veiklą, EUBAM visapusiškai bendradarbiauja su *Frontex* darbuotojais, kad aprėptų pagrindinius sienos perėjimo punktus.

Kalbant apie dokumentų saugumą pažymėtina, kad šiuo metu Moldova išduoda tik Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos (ICAO) reikalavimus atitinkančius biometrinius pasus. ICAO reikalavimų neatitinkantys pasai buvo laipsniškai panaikinti 2021 m. sausio 1 d. Moldova tęsė intensyvų darbuotojų, dirbančių su pasais, mokymą. Pamestų ir pavogtų pasų klausimais nuolat ir sistemingai bendradarbiaujama su Interpolu.

2021 m. Moldova tapo stebėtoja Europos migracijos tinkle.

1.1. Veiksmai, kurių imtasi siekiant įgyvendinti ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą pateiktas rekomendacijas dėl migracijos

Toliau aptariamas rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Toliau pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.

Bevizio kelionių į ES režimo tema nuolat aptariama vykdant informavimo kampanijas bendrais Europos integracijos klausimais. 2021 m. imtasi tikslingesnių veiksmų – paskelbtas peržiūrėtas Moldovos piliečiams skirtas judėjimo laisvės ES vadovas. Padedant bendruomenės tarpininkams vykdomos pagal poreikius pritaikytos pažeidžiamoms mažumoms skirtos informavimo kampanijos.

b) Užtikrinti tolesnę Moldovos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašais, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

Moldovos vizų politika nesuderinta su trečiųjų šalių, kurių piliečiams trumpalaikio buvimo ES atveju reikia vizos, sąrašu. Į ES patvirtintą šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą įtrauktos šalys, kurių piliečiams Moldova taiko bevizį režimą: Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Ekvadoras, Kazachstanas, Kirgizija, Kuba, Rusija, Salvadoras, Tadžikistanas, Turkija ir Uzbekistanas. 2021 m. reikšmingų pokyčių šiuo klausimu neįvyko.

1.2. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2020–2021 m. Moldovos piliečių valstybėse narėse pateiktų tarptautinės apsaugos prašymų skaičius padidėjo 63 proc. – 2020 m. pateikta 4 830 prašymų, o 2021 m. – 7 885. 2021 m. prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis buvo 1,0 proc., t. y. nuo 2020 m. nepakito.

2021 m. Moldovos piliečių bandymų neteisėtai kirsti ES išorės sienas skaičius išliko labai mažas (21) ir mažesnis nei 2020 m. (34). Užsibuvusių Moldovos piliečių skaičius išaugo nuo 24 610 2020 m. iki 42 150 2021 m. (padidėjo 71 proc.). 2021 m. Moldovos piliečių, kuriems atsisakyta leisti atvykti į valstybes nares, skaičius buvo 9 065, t. y. 11 proc. mažesnis nei 2020 m., kai buvo pasiektas didžiausias su šia pilietybe susijęs nepatenkintų prašymų skaičius (10 150).

2021 m. Moldovos piliečiams išduotų grąžinimo nutarčių skaičius padidėjo 17 proc. (2021 m. išduotos 7 935 nutartys, palyginti su 6 765 2020 m.). Tačiau grąžinimo atvejų skaičius buvo 14 proc.

mažesnis nei 2020 m. (2 785 2021 m., palyginti su 3 240 2020 m.). Vis dėlto valstybės narės praneša apie sklandų bendradarbiavimą savo piliečių readmisijos srityje, o *Frontex* praneša apie sklandų grąžinimo operacijų įgyvendinimą.

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešoji tvarka ir saugumas

2021 m. Moldova toliau bendradarbiavo su keliomis valstybėmis narėmis saugumo srityje.

Kaip ir ankstesniais metais, Moldova įgyvendino 2020–2027 m. nacionalinę kovos su narkotikais strategiją, 2020–2025 m. kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu strategiją ir 2018–2023 m. nacionalinę prekybos žmonėmis prevencijos ir kovos su ja strategiją. Pastarąją strategiją siekiama gerinti prekybos žmonėmis aukoms ir pažeidžiamoms grupėms (įskaitant migrantus ir prieglobsčio prašytojus) teikiamas paslaugas ir sistemingai rengti tyrėjų, prokurorų ir teisėjų mokymus prekybos žmonėmis bylų tyrimo ir nagrinėjimo klausimais. Tačiau 2019 m. baigė galioti nacionalinė kovos su organizuotu nusikalstamumu strategija;

naujoji strategija ir prie jos pridedamas veiksmų planas vis dar nepriimti.

Nacionalinis kovos su korupcija centras toliau kovojo su korupcija, bendradarbiaudamas su Kovos su korupcija prokuratūra (specializuotu generalinės prokuratūros padaliniu).

Moldova daug investavo į politikos reformas, skirtas kovai su organizuotu nusikalstamumu ir neteisėtais finansiniais srautais. 2021 m. buvo iširta 18 organizuotų nusikalstamų grupių ir suimti 44 tų grupių nariai. Moldova laikoma patikima partnere kovojant su organizuotu nusikalstamumu, ypač kovojant su kibernetiniais nusikaltimais (pvz., tiriant sukčiavimo ir (arba) turto prievartavimo internetu atvejus, likviduojant vaikų seksualinį išnaudojimą internete). Moldovos vyriausybė ir parlamentas parengė kelis teisės aktų pakeitimus dėl nusikalstamu būdu įgyto turto išaldymo, susigrąžinimo ir konfiskavimo, kuriais siekiama padidinti Nusikalstamu būdu įgyto turto susigrąžinimo agentūros (nuo 2018 m. Nacionaliniame kovos su korupcija centre veikiančio specializuoto savarankiško padalinio) veiklos efektyvumą. Tačiau teisėkūros procedūra dar neužbaigta.

Iš Moldovos piliečių sudaryti arba su šia šalimi susiję nusikaltėlių tinklai toliau vykdo nusikalstamą veiklą ES. Jų nusikalstama veikla yra įvairi ir, be kita ko, apima organizuotus turtinius nusikaltimus (vagystes su įsilaužimu, su transporto priemonėmis susijusius nusikaltimus, plėšimus), neteisėtą migrantų gabenimą, kibernetinius nusikaltimus, sukčiavimą atsiskaitymo negrynaisiais pinigais mokėjimo priemonėmis, nelegalių tabako gaminių gamybą ir neteisėtą prekybą tabako kontrabanda bei prekybą narkotikais³².

Toliau aptariamąs rekomendacijas Komisija pateikė *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*.

a) Priimti teisingumo reformų strategiją ir veiksmų planą

2021 m. gruodžio 6 d. priimta nauja 2022–2025 m. teisingumo sektoriaus nepriklausomumo ir profesinio sąžiningumo užtikrinimo strategija ir prie jos pridedamas veiksmų planas.

³² Informacija, kurią valstybės narės pateikė rengiant 2021 m. ES sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą.

b) Priimti su teisminėmis institucijomis susijusias Konstitucijos pataisas, atitinkančias Venecijos komisijos rekomendacijas

2021 m. rugsėjo 23 d. Moldovos parlamentas priėmė su teisminėmis institucijomis susijusias Konstitucijos pataisas, kurios įsigaliojo 2022 m. balandžio 1 d. Atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijas įgyvendintomis pataisomis iš esmės pagerinta teisinė sistema, susijusi su teisminių institucijų ir teismų administracijos nepriklausomumu, atskaitomybe ir veiksmingumu. Visų pirma šiomis pataisomis su rekomendacijomis suderinta Aukščiausiosios teisėjų tarybos sudėtis, pašalinant *ex officio* narysę ir peržiūrint Aukščiausiosios teisėjų tarybos narių skyrimo procesą. Taip, siekiant sumažinti politizavimo riziką, sustiprinamas prezidento vaidmuo skiriant teisėjus, konstituciniu lygmeniu reglamentuojamas funkcinis teisėjų imunitetas ir pakeičiama Aukščiausiojo Teisingumo Teismo teisėjų skyrimo procedūra.

c) Užtikrinti, kad teisėjų skyrimas būtų vykdomas laikantis nuopelnais grindžiamo ir skaidraus atrankos proceso, įskaitant tinkamai pagrįstus paskyrimo ir atmetimo motyvus, atsižvelgiant į kompetencijos ir profesinio sąžiningumo kriterijus

Moldovoje galioja išsamūs teisės aktai, kuriais reglamentuojamas teisėjų skyrimas. Pagrindinės teisėjų atrankos procese dalyvaujančios institucijos yra Teisėjų atrankos ir karjeros kolegija bei Aukščiausioji teisėjų taryba. Nacionalinis kovos su korupcija centras tikrina kandidatų patikimumą, patikrindamas jų turto ir (arba) interesų deklaracijas ir Nacionalinės tarnybinės etikos tarnybos pateiktas pažymas, taip pat peržiūrėdamas nuosprendžių registrus.

Atrankos proceso skaidrumas užtikrinamas skelbiant pranešimus apie konkurso pradžią, informaciją apie kandidatus ir konkursų rezultatus. Tačiau Aukščiausiosios teisėjų tarybos ir Aukščiausiosios prokurorų tarybos taikoma teisėjų ir prokurorų skyrimo ir paaukštinimo po pradinio parengimo ir (arba) kvalifikacijos egzamino etapo sistema nėra pakankamai skaidri, o kriterijai neaiškūs.

2022 m. kovo mėn. priimtas įstatymas dėl išankstinio kandidatų į teismų ir prokuratūros tarybas patikimumo patikrinimo. Šiame įstatyme numatyta, kad Aukščiausiosios teisėjų tarybos, Aukščiausiosios prokurorų tarybos ir jų specializuotų įstaigų būsimų narių profesinį sąžiningumą vertina vertinimo komitetas, sudarytas iš trijų nacionalinių ir trijų tarptautinių narių. Taip siekiama padidinti teisėjų ir prokurorų savivaldos organų profesinį sąžiningumą, taip pat visuomenės pasitikėjimą jų veikla ir visa teisingumo sistema. Dauguma Venecijos komisijos rekomendacijų buvo įgyvendintos.

d) Užtikrinti, kad aukšto lygio subjektai veiksmingai įgyvendintų turto deklaravimo sistemą

2021 m. spalio 7 d. Moldovos parlamentas priėmė turto deklaravimo sistemos pakeitimus, kuriais nustatė šiuos aspektus: i) turto deklaravimą realiaja rinkos verte; ii) asmenų patikrinimų apimties esant pagrįstam įtarimui išplėtimą;

ir iii) galimybės profesinio sąžiningumo tikrintojams prašyti atlikti nepriklausomą turto vertinimą užtikrinimą. 2021 m. Nacionalinė tarnybinės etikos institucija toliau tikrino ministrų, parlamento narių, administracinių agentūrų vadovų, nacionalinio banko vadovybės, teisėjų ir prokurorų pateiktas prioritetines deklaracijas. GRECO ketvirtojo vertinimo etapo antrojoje tarpinėje atitikties ataskaitoje palankiai vertinamos turto deklaravimo reformos, bet įspėjama, kad Nacionalinės tarnybinės etikos institucijos strategija nevisiškai veiksminga.

e) Veiksmingai paskirstyti kovos su korupcija agentūrų įgaliojimus ir užtikrinti, kad Kovos su korupcija prokuratūra daugiausia dėmesio skirtų aukšto lygio korupcijos byloms

2021 m. pradėti darbai, susiję su baudžiamojo kodekso ir baudžiamojo proceso kodekso pataisų, kuriomis siekiama apibrėžti Kovos su korupcija prokuratūros įgaliojimus tiriant aukšto lygio korupcijos bylas, taip pat restruktūrizuoti Nacionalinį kovos su korupcija centrą, projektu. Diskusijos buvo tęsiamos kompetentingų vyriausybinių agentūrų lygmeniu, siekiant 2022 m. šias pataisas priimti parlamente.

f) Priimti antrinės teisės aktus, kuriais įgyvendinamas įstatymas dėl sankcijų kovos su pinigų plovimu srityje

Šiuo klausimu didelių teisės aktų pakeitimų nepadaryta. Valdžios institucijos numato, kad atitinkami teisės aktai įsigalios tik 2023 m.

g) Padaryti pažangą tiriant pagrindines pinigų plovimo schemas ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą už jas

Kovos su korupcija prokuratūra toliau tyrė svarbias bylas. Vienas iš pavyzdžių – „Troika“ pinigų plovimos schema, pagal kurią kai kurie Moldovos ir Latvijos bankai į užsienį neteisėtai pervedė Rusijos lėšų, kurių bendra vertė siekė 22 mlrd. JAV dolerių. Šis atvejis tiriamas bendradarbiaujant su Latvija. 2021 m. lapkričio 5 d. įsteigta nauja tyrimo grupė, kurią sudaro Kovos su korupcija prokuratūros prokurorai ir Nacionalinio kovos su korupcija centro nusikalstamų veikų tyrimo pareigūnai. 2021 m. prokuratūra pradėjo arba tęsė dar 26 svarbių bylų tyrimus.

h) Suderinti nacionalinės teisės aktus su ES kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu acquis

2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos buvo perkelta į Moldovos nacionalinę teisę dviem etapais – 2017 ir 2020 m. 2021 m. kovo mėn. nacionalinis bankas priėmė papildomas administracines taisykles.

Pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos ir kovos su jais įstatymas bus iš dalies pakeistas tik 2022 m. Jis turėtų apimti Penktosios kovos su pinigų plovimu direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę, 2018 m. Grynujų pinigų kontrolės reglamento nuostatas, Moldovai skirtas MONEYVAL rekomendacijas bei kitus būtinus pakeitimus.

i) Stiprinti kovos su bankų sukčiavimu pastangas atnaujinant nusikalstamu būdu įgyto turto susigrąžinimo strategiją ir sukuriant naują turto susigrąžinimo mechanizmą

2021 m. gegužės 18 d. turto susigrąžinimo strategija buvo pakeista nauju turto susigrąžinimo mechanizmu, kuris buvo patvirtintas bendru Generalinės prokuratūros, Nacionalinio kovos su korupcija centro, Valstybinės mokesčių tarnybos ir Pinigų plovimo prevencijos ir kovos su juo tarnybos įsakymu. Nusikalstamu būdu įgyto turto susigrąžinimo agentūra kartu su kitomis kompetentingomis institucijomis šiuo metu rengia Nacionalinės turto susigrąžinimo programos projektą, kurį Moldovos parlamentas turėtų priimti 2022 m..

j) Užbaigti 2014 m. bankų sukčiavimo tyrimą, kad atsakingi asmenys būtų patraukti atsakomybėn ir būtų susigrąžintos pasisavintos lėšos

2021 m. buvo tęsiamas 2014 m. bankų sukčiavimo tyrimas. Kovos su korupcija prokuratūra teismui perdavė šešias naujas baudžiamąsias bylas, susijusias su sukčiavimu. Šiose šešiose bylose areštuoto turto bendra vertė siekė 2 288 718 EUR. Dar 1 400 000 EUR susigrąžinta tarptautiniu mastu bendradarbiaujant teisės klausimais. Bendra nuo tyrimo pradžios susigrąžintų lėšų vertė yra 367 115 731 EUR. Viena iš priežasčių, dėl kurių 2021 m. gegužės mėn. buvo patvirtintas pirmiau minėtas turto susigrąžinimo mechanizmas, buvo siekis paspartinti lėšų, pavogtų šiuo bankų sukčiavimo atveju, grąžinimą Moldovos valstybei.

3. Rekomendacijos Moldovai

Moldova ėmėsi atitinkamų veiksmų, kad įgyvendintų Komisijos rekomendacijas. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų vizų politikos, pinigų plovimo ir organizuoto nusikalstamumo klausimais. Konkrečiau, dar būtina atlikti toliau nurodomus darbus:

- a) derinti Moldovos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) Toliau pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.
- c) aiškiai atskirti kovos su korupcija įstaigų, tiriančių aukšto lygio korupcijos bylas, įgaliojimus ir stiprinti jų tarpusavio veiklos koordinavimą;
- d) užbaigti derinimą su ES kovos su pinigų plovimu teisės aktais, priimti antrinės teisės aktus, kuriais būtų įgyvendinamas įstatymas dėl sankcijų už pinigų plovimą, ir įgyvendinti MONEYVAL rekomendacijas;
- e) glaudžiai bendradarbiaujant su ES institucijomis, valstybėmis narėmis ir tarptautiniais partneriais dėti daugiau pastangų kovojant su organizuotu nusikalstamumu, įskaitant tam tikrus neteisėto žmonių gabenimo ir prekių kontrabandos į ES tinklus;
- f) stiprinti kovos su bankų sukčiavimu pastangas, priimant nacionalinę nusikalstamu būdu įgyto turto susigrąžinimo strategiją ir sukuriant naują veiksmingą nusikalstamu būdu įgyto turto įšaldymo, areštavimo, konfiskavimo ir kapitalizavimo mechanizmą.

VIII. Ukraina

Kadangi ši ataskaita apima laikotarpį iki 2021 m. pabaigos, šiame skirsnyje daugiausia aptariama padėtis iki neišprovokuotos ir nepagrįstos Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą pradžios 2022 m. vasario 24 d.

Rusijos agresija lėmė milijonų prieglobsčio ieškančių žmonių antplūdį į ES ir kaimynines šalis. Komisijai pasiūlius pirmą kartą pradėti taikyti Laikinosios apsaugos direktyvą³³, 2022 m. kovo 4 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą (ES) 2022/382, kuriuo Ukrainos piliečiams (ir kitų kategorijų asmenims), perkeltiems iš Ukrainos 2022 m. vasario 24 d. arba vėliau, suteiktas laikinosios apsaugos statusas. Be to, Komisija priėmė išorės sienų valdymo gaires, kuriomis

³³ Direktyva 2001/55/EB.

siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą³⁴. Nuo vasario 24 d. iki rugsėjo 5 d. į ES atvyko beveik 8,9 mln. Ukrainos piliečių.

Šiomis išskirtinėmis aplinkybėmis bevizis režimas tarp ES ir Ukrainos suteikė galimybę palengvinti keliones į Ukrainą ir iš jos, visų pirma tiems Ukrainos piliečiams, kurie nusprendė negyventi ES arba kuriems netaikoma Laikinosios apsaugos direktyva.

Nepaisant drastiškai pasikeitusios padėties, Komisija mano, kad vis dar svarbu toliau stebėti, kaip Ukraina laikosi vizų režimo liberalizavimo kriterijų, ir toliau padės Ukrainos valdžios institucijoms įgyvendinti šalies reformas, kurios yra būtinos tam, kad būtų nuolat laikomasi šių kriterijų.

1. Migracija, prieglobstis ir readmisija

1.1. Veiksmai, kurių imtasi siekiant užtikrinti nuolatinį vizų režimo liberalizavimo kriterijų laikymąsi

2021 m. valstybės narės, visų pirma Belgija, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva ir Vokietija, patvirtino, kad sklandžiai ir nuolat bendradarbiauja su Ukraina grąžinimo ir readmisijos bei kitais migracijos klausimais. Ukraina toliau bendradarbiavo su daugeliu valstybių narių, siekdama parengti ir priimti readmisijos įgyvendinimo protokolus. Šalis taip pat toliau dėjo pastangas, kad sumažintų nepagrįstų prieglobsčio prašymų, kuriuos ES pateikia Ukrainos piliečiai, skaičių, įgyvendindama keletą informavimo apie prieglobsčio prašytojų teises kampanijų.

Ukraina toliau įgyvendino 2019–2025 m. integruoto sienų valdymo strategiją ir atitinkamą veiksmų planą, taip pat 2018–2021 m. migracijos politikos strategiją ir jos veiksmų planą. Dalyvaujant projekto „EU4IBM“ ekspertams, pradėta rengti naują laikotarpio po 2022 m. veiksmų planą.

2021 m. dėta daug pastangų siekiant padidinti IT sistemų, kurios padeda vykdyti sienų ir imigracijos kontrolę, veiksmingumą, pvz., toliau buvo įgyvendinamas ES finansuojamas TMO projektas „Parama migracijos ir prieglobsčio valdymo Ukrainoje srityje“ (angl. *Support for migration and asylum management in Ukraine*, IMMIS).

Kartu su Slovakija, Lenkija, Vengrija, Rumunija ir Moldova atlikta bendra grėsmių sienų saugumui analizė. Be to, kartu su Lenkija ir Baltarusija atliktas bendras trišalis grėsmių valstybės sienų saugumui vertinimas. Be to, toliau buvo rengiama bendra Ukrainos ir Vokietijos pasienio policijos padėties ataskaita.

2021 m. darbams prieglobsčio srityje labai sutrukdė COVID-19 pandemija. Dėl būtinybės užtikrinti, kad būtų laikomasi socialinių kontaktų ribojimo taisyklių, prieglobsčio ir laikinojo sulaikymo centruose apgyvendinti prieglobsčio prašytojai ir jų darbuotojai patyrė didelį stresą. Daug investuota (be kita ko, į papildomus medicinos įrenginius, izoliavimo patalpas ir priešgaisrinę saugą), kad laikinojo sulaikymo centrai ir kitos įstaigos atitiktų konkrečius sveikatos ir saugos reikalavimus.

Ukraina biometrinius pasus išduoda nuo 2015 m. Paskutiniai nebiometriniai pasai buvo išduoti 2016 m., o jų visiškai atsisakyti planuojama iki 2026 m., kai baigsis jų galiojimas.

1.2. Veiksmai, kurių imtasi siekiant įgyvendinti ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą pateiktas rekomendacijas dėl migracijos

³⁴ Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“(2022/C 104 I/01).

a) Toliau dėti pastangas siekiant sumažinti neteisėtai valstybėse narėse esančių ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančių Ukrainos piliečių skaičių

Ukrainos valdžios institucijos daugiausia dėmesio skiria piliečių informavimui apie bevizio režimo taisykles. Informacija ne tik skelbiama interneto svetainėse, bet ir teikiama vykdant specialiai tam skirtas kampanijas (žr. toliau pateiktą rekomendaciją) arba bendro pobūdžio kampanijas Europos integracijos tema (pvz., „EUKraina“), kurių tam tikros dalys skirtos ir beviziam režimui.

Prieš Rusijai įsiveržiant į Ukrainą, Ukrainos valdžios institucijos iniciatyviai bendradarbiavo su Komisija, prašydamos pasidalinti geriausia patirtimi ir (arba) konkrečiomis priemonėmis, kurių būtų galima imtis siekiant sumažinti nepagrįstų prieglobsčio prašymų skaičių. Esamomis aplinkybėmis Ukraina glaudžiai bendradarbiauja su ES ir valstybėmis narėmis informuodama ukrainiečius apie teises ir pareigas, susijusias su laikinos apsaugos režimu.

b) Panaikinti Ukrainos piliečių galimybę vienu metu turėti daugiau nei vieną galiojantį pasą; sustabdyti tokių papildomų pasų išdavimą ir panaikinti išduotų pasų galiojimą

Ukraina iniciatyviai kreipėsi į Komisiją ir Lenkiją, kad aptartų galimus šios problemos sprendimo būdus. 2021 m. pabaigoje ir 2022 m. pradžioje Ukraina konsultavosi su ES ir Lenkija dėl techninių šio klausimo aspektų. Rusijos agresija prieš Ukrainą pristabdė šias konsultacijas, bet Ukraina tęsė konsultacijas su Lenkija, be kita ko, dėl praktinių sprendimų vykstant karui. Tačiau kai kurie aspektai, ypač daugiau kaip vieno paso išdavimo praktika, buvo abipusiai pateisinti. Dėl daugelio priežasčių tokia praktika yra paplitusi net ir valstybėse narėse ir jos nereikia keisti. Be to, šalies valdžios institucijos jau užtikrina, kad kiekvienas Ukrainos pilietis turėtų unikalų asmens kodą, kuris niekada nesikeistų ir būtų nurodomas kiekviename tapatybės nustatymo dokumente, įskaitant pasus.

c) Pritaikyti informavimo apie bevizį režimą kampanijas, atsižvelgiant į atitinkamus migrantų profilius, įskaitant pažeidžiamas grupes, ilgiau šalyje nei buvo leista atvykstant liekančius (užsibūnančius) asmenis ir nepagrįstus prieglobsčio prašymus teikiančius asmenis.

Ukrainos valdžios institucijos nuolat vykdo informavimo apie Ukrainos piliečių teises ir pareigas keliaujant į ES šalis kampanijas. Be kita ko, buvo įgyvendintos kampanijos „Saugi migracija“ ir „Dirbk saugiai“, kurių tikslas – užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir migrantų išnaudojimui.

d) Užtikrinti tolesnę Ukrainos vizų politikos derinimą su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika

Ukrainos vizų politika nesuderinta su trečiųjų šalių, kurių piliečiams trumpalaikio buvimo ES atveju reikia vizos, sąrašu. Į ES patvirtintą šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašą įtrauktos šalys, kurių piliečiams Ukraina taiko bevizį režimą: Armėnija, Azerbaidžanas, Bahreinas, Baltarusija, Ekvadoras, Kazachstanas, Kuveitas, Kirgizija, Mongolija, Omanas, Kataras, Saudo Arabija, Tadžikistanas, Turkija ir Uzbekistanas. 2021 m. reikšmingų pokyčių šiuo klausimu neįvyko.

1.3. Neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijų stebėseną

2021 m. Ukrainos piliečių, prašančių tarptautinės apsaugos valstybėse narėse, skaičius buvo 6 460, t. y. 8 proc. daugiau nei 2020 m. (5 990). Prieglobsčio suteikimo prašytojams lygis padidėjo nuo 11,2 proc. 2020 m. iki 17,1 proc. 2021 m.

2021 m. neteisėtai ES sieną kirtusių Ukrainos piliečių skaičius buvo nedidelis (113 2021 m., 87 2020 m., 93 2019 m.). 2021 m. ES neteisėtai buvo 36 670 Ukrainos piliečių (2020 m. – 50 415, t. y. 27 proc. mažiau). Nepatenkintų prašymų leisti Ukrainos piliečiams atvykti skaičius sumažėjo 11 proc. – nuo 56 370 2020 m. iki 50 220 2021 m.

2021 m. Ukrainos piliečiams išduotų gražinimo nutarčių skaičius sumažėjo 17 proc. (17 820 2021 m., palyginti su 21 540 2020 m.). Gražinimo atvejų asmenų skaičius buvo 21 proc. mažesnis nei 2020 m. (9 590 2021 m., palyginti su 12 145 2020 m.).

2. Teisminis bendradarbiavimas, viešojo tvarka ir saugumas

2.1. Veiksmai, kurių imtasi siekiant užtikrinti nuolatinį kriterijų laikymąsi

Valstybės narės pranešė apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su Ukraina saugumo srityje. 2021 m. Ukraina toliau bendradarbiavo su Europolu ir Eurojustu ir vykdė bendrą veiklą kartu su keliomis valstybėmis narėmis. Ukraina suteikia Europolui prieigą prie daugumos savo duomenų bazių. 2021 m. spalio 21 d. Ukrainos parlamentas priėmė įstatymą, kuriuo ratifikuotas Ukrainos ir Europolo susitarimo memorandumas dėl informacijos konfidencialumo ir saugumo užtikrinimo, kuris suteiks galimybę keistis konfidencialia informacija. Bendradarbiavimas su Eurojustu buvo tęsiamas tarpininkaujant Ukrainos atstovui šioje ES agentūroje.

2021 m. į Eurojustą deleguotas Ukrainos ryšių palaikymo prokuroras užregistravo 23 naujas bylas, o Eurojusto nacionaliniai nariai užregistravo 58 naujas bylas Ukrainos atžvilgiu. Šios bylos daugiausia susiję su apgaule ir sukčiavimu, pinigų plovimu ir korupcija. 2021 m. Ukraina pasirašė šešis naujus susitarimus dėl jungtinių tyrimų grupių sudarymo Eurojusto remiamoms byloms tirti.

Ukraina įgyvendina 2020 m. rugsėjo mėn. priimtą kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją. 2021 m. lapkričio mėn. buvo parengtas tolesnio strategijos įgyvendinimo veiksmų planas, tačiau jo nepavyko priimti iki Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pradžios. Nuo 2020 m. Ukrainos nacionalinės policijos Strateginių tyrimų skyrius atlieka pagrindinį vaidmenį koordinuojant kovos su organizuotu nusikalstamumu veiksmus. 2021 m. dėl policijos atliktų tyrimų baudžiamojon atsakomybėn pavyko patraukti 428 organizuotas grupes ir 41 didesnę nusikalstamą organizaciją. Valstybinis tyrimų biuras išardė dar 21 grupę (organizaciją) ir pareiškė kaltinimus 143 jų nariams.

Toliau buvo kovojama su neteisėtų narkotikų gamyba ir prekyba jais; 2021 m. balandžio mėn. iš dalies pakeisti teisės aktai dėl narkotinių medžiagų, psichotropinių medžiagų ir pirmtakų. Buvo dedamos didelės pastangos kovojant su neteisėta prekyba ginklais; 2021 m. įvairios policijos ir saugumo agentūros konfiskavo 3 098 šaunamuosius ginklus, 3 236 granatas ir 201 granatsvaidį (įvairiausių rūšių).

Kovojant su terorizmu, pirmenybė buvo teikiama incidentams, susijusiems su ginkluotu konfliktu Donecko ir Luhansko regionuose. Ukraina taip pat dalyvavo projekte DARIF (Dunojaus upės forumas, angl. *Danube River Forum*), kuriuo siekiama apsaugoti ypatingos svarbos transporto infrastruktūrą Dunojaus upėje ir gretimose teritorijose nuo terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo.

2021 m. Ukraina toliau kovojo su tarptautinėmis teroristinėmis ir smurtinio ekstremizmo organizacijomis iš Šiaurės Afrikos, Artimųjų Rytų, Vidurio ir Pietryčių Azijos (įskaitant grupuotes „Islamo valstybė“ ir „Al Qaida“). Dėl šių veiksmų į Ukrainą buvo uždrausta atvykti 601 užsieniečiui, įtariamam dalyvavimu tarptautinių teroristinių organizacijų veikloje, 27 asmenys buvo sulaikyti ir 101 asmuo buvo prievarta grąžintas į savo kilmės šalį.

Nepaisant valdžios institucijų pastangų, iš Ukrainos piliečių sudaryti arba su šia šalimi susiję nusikaltėlių tinklai toliau vykdo nusikalstamą veiklą ES. Jų nusikalstama veikla yra įvairi ir, be kita ko, apima organizuotus turtinius nusikaltimus (vagystes su įsilaužimu, su transporto priemonėmis susijusius nusikaltimus, plėšimus), neteisėtą migrantų gabenimą, kibernetinius nusikaltimus, sukčiavimą atsiskaitymo negrynaisiais pinigais mokėjimo priemonėmis, nelegalių tabako gaminių gamybą ir neteisėtą prekybą tabako kontrabanda bei prekybą narkotikais (ypač prekybą kokainu ir heroinu)³⁵.

Kalbant apie pinigų plovimą, pažymėtina, kad Ukraina buvo tiek ta šalis, į kurią buvo pervedamos neteisėtos lėšos, tiek ta šalis, iš kurios tokios lėšos buvo siunčiamos.

2.2. Veiksmai, kurių imtasi siekiant įgyvendinti ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą pateiktas rekomendacijas

a) Didinti kovos su korupcija institucijų ir teisėsaugos institucijų veiksmingumą sutelkiant pastangas kovos su korupcija srityje į aukšto lygio korupcijos ir valstybės užvaldymo atvejus

2021 m. padaryta tam tikra pažanga kovojant su aukšto lygio korupcija – priimta daugiau su tokiomis bylomis susijusių apkaltinamųjų nuosprendžių. Ukraina pranešė, kad 2021 m. Aukštasis kovos su korupcija teismas (HACC) paskelbė 72 nuosprendžius. Kai kurie apkaltinamieji nuosprendžiai buvo susiję su asmenimis, užimančiais arba ėjusiais aukštas pareigas nacionalinėse ar vietos administracijose, teisminėse institucijose, ginkluotosiose pajėgose ir politikoje. 2021 m. birželio 1 d. priimtas Įstatymas Nr. 1498-IX, kuriuo leista įdiegti savarankišką e. bylų valdymo sistemą, skirtą Ukrainos nacionaliniam kovos su korupcija biurui (NABU), Specialiajai kovos su korupcija prokuratūrai (SAPO) ir HACC. Šiuo įstatymu siekiama padidinti su aukšto lygio korupcijos bylomis susijusių nusikalstamų veikų tyrimų skaidrumą, veiksmingumą ir efektyvumą.

Taip pat Ukraina vėl pradėjo taikyti baudžiamąją atsakomybę už melagingus pareiškimus ir 2021 m. birželio mėn. atnaujino pagrindinius Nacionalinės korupcijos prevencijos agentūros įgaliojimus korupcijos prevencijos srityje, kuriuos Konstitucinis Teismas 2020 m. spalio mėn. buvo paskelbęs prieštaraujančiais Konstitucijai. Buvo pasiektas kompromisas dėl taikytino sankcijų režimo, ir dabar, nepateikus turto deklaracijos, gali tekti praleisti metus kalėjime.

b) Priimti būtinus teisės aktus dėl Ukrainos nacionalinio kovos su korupcija biuro, siekiant pašalinti jo statuso teisinį netikrumą

2021 m. lapkričio 10 d. įsigaliojo Įstatymas Nr. 1810-IX, kuriuo iš dalies pakeistas Įstatymas dėl NABU. Pakeitimai, be kita ko, buvo susiję su NABU statusu – patvirtinta, kad tai yra ypatingą statusą turinti centrinės vykdomosios valdžios institucija. Ypatingu statusu NABU apsaugoma, visų pirma, nuo reorganizavimo nepakeitus įstatymo, taip pat veiksmingiau apsaugomi jos darbuotojai.

³⁵ Informacija, kurią valstybės narės pateikė rengiant 2021 m. ES sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą.

Šis statusas taip pat apima tam tikrą bendravimo su vyriausybe procedūrą. Tai *a priori* neleidžia vyriausybei kištis į NABU veiklą. NABU direktorius visiškai kontroliuoja tarnybos struktūrą, įdarbinimą ir pareigybių aprašymus.

c) *Vykdyti skaidrią, depolitizuotą ir nuopelnais grindžiamą Ukrainos nacionalinio kovos su korupcija biuro, Specializuotos kovos su korupcija prokuratūros, Turto susigrąžinimo ir valdymo agentūros (ARMA) ir teisėsaugos institucijų vadovų atranką, taip pat valdymo lygmens prokurorų atranką, taikant tinkamas procedūras ir atrankos kriterijus, įskaitant patikimus profesinio sąžiningumo patikrinimus*

Minėtais įstatymo dėl NABU pakeitimais buvo numatyta įsteigti NABU direktoriaus atrankos komisiją, sudarytą iš šešių asmenų – trijų vyriausybės paskirtų asmenų ir trijų remiantis tarptautinių ir užsienio organizacijų pasiūlymais paskirtų asmenų. Tačiau ši NABU atrankos procedūra nebuvo užbaigta, ir nebuvo galimybių jos tęsti. Naujas SAPO vadovas buvo paskirtas tik 2022 m. liepos 28 d., po beveik dvejus metus trukusio atrankos proceso.

2021 m. rugsėjo 1 d. prokurorų savivaldos institucija – Ukrainos prokurorų taryba – atnaujino savo darbą, perimdama užduotis, kurias anksčiau atliko pirmiau minėta komisija. Tačiau, kitaip nei komisijos atveju, šios tarybos procedūroms trūksta skaidrumo, meritokratijos principų paisymo ir profesinio sąžiningumo kontrolės.

Kalbant apie ARMA vadovo atranką, pažymėtina, kad 2021 m. rugpjūčio 4 d. buvo paskirtas laikinasis vadovas. Naujo vadovo atrankos konkursas pradėtas, bet procedūra neužbaigta.

d) *Tobulinti Turto susigrąžinimo ir valdymo agentūros teisės aktus, kad būtų galima valdyti areštuotą turtą, ir priimti atitinkamą nacionalinę turto susigrąžinimo strategiją*

2021 m. Ukrainos parlamentas pradėjo svarstyti penkių skirtingų įstatymų, darančių poveikį ARMA veiklai, pakeitimų projektus, tačiau nė vienas iš jų nebuvo priimtas. Vyriausybė parengė tris skirtingus rezoliucijų projektus ta pačia tema, bet ir vėl nė vienas nebuvo priimtas. Be to, buvo parengta 2022–2024 m. turto susigrąžinimo strategija, tačiau ji nebuvo priimta, ir ją reikia toliau tikslinti.

e) *Sudaryti sąlygas Ukrainos nacionaliniam kovos su korupcija biurui ir kitoms reikalavimus atitinkančioms agentūroms savarankiškai slapta klausytis pokalbių*

2019 m. spalio 4 d. priimtu Įstatymu Nr. 187-IX NABU suteikta galimybė savarankiškai rinkti informaciją iš telekomunikacijų tinklų. Tačiau NABU vis dar negali atlikti šių veiksmų dėl nepakankamų techninių pajėgumų ir nepriimtų būtinų antrinės teisės aktų, įskaitant tarpžinybinį susitarimą su Ukrainos saugumo tarnyba.

f) *Didinti kovos su organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu veiksmingumą: i) visapusiškai įtraukiant žvalgybos informaciją grindžiamą viešosios tvarkos palaikymą į nacionalinę kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją; ii) paaiškinant ir atskiriant visų teisėsaugos institucijų įgaliojimus ir imantis priemonių siekiant užtikrinti, kad NABU, SAPO ir HACC turėtų išimtinis įgaliojimus tirti aukšto lygio korupcijos bylas, vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir priimti sprendimus; ii) toliau dedant pastangas siekiant visiškai suderinti nacionalinės teisės aktus su ES kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu acquis ir gerinti jų įgyvendinimą*

Ukrainos valdžios institucijos pirmenybę teikė žvalgybos informacija grindžiamam viešosios tvarkos palaikymui. Imtasi priemonių siekiant į Ukrainos policijos veiklą įtraukti Europolo parengtą sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo (angl. *serious and organised crime threat assessment*, SOCTA) metodiką. Ukraina įsigijo reikiamą programinę įrangą ir 2021 m. vasario mėn. pradėjo mokytis analitikus, kaip naudotis šiomis naujomis priemonėmis. 2022 m. sausio 26 d. vyriausybė galutinai pritarė SOCTA metodikos priėmimui.

3. Rekomendacijos Ukrainai

Apskritai Ukraina toliau atitinka vizų režimo liberalizavimo kriterijus ir imasi veiksmų, kad įgyvendintų Komisijos anksčiau pateiktas rekomendacijas. Tačiau būtina toliau daryti pažangą, visų pirma kovos su korupcija srityje. Nuo neišprovokuotos ir nepagrįstos Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą pradžios Komisija padeda Ukrainai stiprinti viešojo administravimo sistemos atsparumą, o 2022 m. birželio mėn. Ukrainai suteiktas ES šalies kandidatės statusas. Komisija toliau remia Ukrainos valdžios institucijas, pvz., padės įgyvendinti šalies reformas, kurios yra būtinos tam, kad būtų nuolat laikomasi vizų režimo liberalizavimo reikalavimų. Atsižvelgdama į tai, Ukraina dar turi atlikti toliau nurodomus darbus:

- a) derinti Ukrainos vizų politiką su ES trečiųjų šalių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, sąrašu, visų pirma, kiek tai susiję su tomis trečiosiomis šalimis, dėl kurių ES kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika;
- b) toliau dėti pastangas, kad būtų padidintas kovos su korupcija ir teisėsaugos institucijų veiksmingumas, pvz., sudaryti sąlygas NABU savarankiškai klausytis pokalbių;
- c) skubiai užbaigti vykstančius konkursus dėl NABU ir ARMA vadovų pareigų;
- d) imtis tolesnių veiksmų kovos su korupcija teisės aktams patobulinti, siekiant sustiprinti institucijų nepriklausomumą ir procedūras, visų pirma: i) iš dalies pakeičiant SAPO pareigūnų atrankos procedūras ir skiriant itin svarbų vaidmenį nepriklausomiems ekspertams, turintiems su atrankos procedūromis susijusios tarptautinės patirties,

taip pat ii) iš dalies pakeičiant teisės aktų, kuriais reglamentuojama ARMA veikla, nuostatas dėl areštuoto turto valdymo, ir priimant nacionalinę turto susigrąžinimo strategiją;

- e) tobulinti prokuratūros vyresniųjų vadovų atrankos procedūrą užtikrinant, kad ji būtų skaidresnė, sąžiningesnė ir labiau pagrįsta nuopelnais, taip pat įtraukiant į ją išsamų kandidatų profesinio sąžiningumo patikrinimą, atsižvelgiant iki 2021 m. rugsėjo mėn. taikytos laikinosios procedūros teigiamus aspektus;
- f) imtis tolesnių veiksmų, kad Ukraina veiksmingiau laikytųsi Finansinių veiksmų darbo grupės nustatytų standartų, kartu atsižvelgiant į dėl karo padėties įvestus saugumo srities suvaržymus, visų pirma susijusius su virtualiuoju turtu, galutine tikrąja nuosavybe ir paskirtųjų nefinansinių įmonių ir profesijų priežiūra.

Kitoje ataskaitoje vertindama pažangą pirmiau minėtose srityse, Komisija atsižvelgs į tebesitęsiančios Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą pasekmes ir jos poveikį Ukrainos viešojo administravimo sistemos veikimui.

Išvados

Komisija mano, kad visos vertintos šalys ėmėsi atitinkamų veiksmų, kad įgyvendintų daugelį rekomendacijų, pateiktų *ketvirtojoje ataskaitoje pagal bevizio režimo sustabdymo mechanizmą*. Komisija mano, kad tos šalys, kurių piliečiams bevizis režimas buvo pradėtas taikyti prieš mažiau nei septynerius metus ir kurioms vis dar būtina teikti ataskaitas dėl vizų režimo liberalizavimo kriterijų laikymosi, ir toliau laikosi vizų režimo liberalizavimo reikalavimų. Vis dėlto visos šalys turi imtis tolesnių veiksmų, kad užtikrintų nuolatinį tų kriterijų laikymąsi ir įgyvendintų Komisijos rekomendacijas.

2021 m. kelionių apribojimų dėl COVID-19 panaikinimas turėjo įtakos neteisėtos migracijos, tarptautinės apsaugos prašymų, grąžinimo ir readmisijos tendencijoms. Palyginti su 2020 m., daugumoje šalių šiose srityse stebėtos didėjimo tendencijos. Nepaisant to, apskritai valstybės narės ir *Frontex* toliau praneša apie sklandų bendradarbiavimą su visomis aštuoniomis šalimis sienų valdymo, prieglobsčio, grąžinimo ir readmisijos srityse.

Kalbant apie tolesnius veiksmus, kurių reikėtų imtis migracijos, prieglobsčio ir readmisijos srityse, pažymėtina, kad kelioms šalims būtina toliau spręsti nepagrįstų prieglobsčio prašymų klausimą, be kita ko, aktyviau dalyvaujant EMPACT veikloje ir toliau rengiant tikslines informavimo kampanijas. Susirūpinimą tebekelia kai kurių Vakarų Balkanų partnerių priėmimo pajėgumai. Šiaurės Makedonijai ir Bosnijai ir Hercegovinai reikia sudaryti ir įgyvendinti *Frontex* susitarimus dėl statuso.

Siekdamos užtikrinti, kad migracija ir saugumas būtų veiksmingai kontroliuojami, t. y. kad būtų įvykdyta pagrindinė nuolatinio kriterijų laikymosi sąlyga, visos šalys, kurioms ji taikoma, turėtų suderinti savo vizų politiką su ES vizų politika, visų pirma kiek tai susiję su trečiosiomis šalimis, dėl kurių Europos Sąjungai kyla su neteisėta migracija arba saugumu susijusi rizika. Komisija tikisi, kad visi susiję partneriai imsis konkrečių veiksmų ir tai bus svarbi būsimo dialogo tema. Ji taip pat toliau atidžiai stebės bet kokius galimus atvykstančiųjų persikėlimo iš vienos šalies partnerės į kitą atvejus naudojantis beviziu režimu. Be to, Komisija ir toliau primygtinai reikalauja, kad tos šalys, kurios vykdo pilietybės suteikimo investuotojams programas, jas laipsniškai nutrauktų. Tai būtina siekiant išvengti, kad nebūtų apeinama ES trumpalaikių vizų išdavimo procedūra ir išsamus su ja susijusios individualios migracijos ir saugumo rizikos vertinimas. Šis klausimas ES kelia dar didesnę susirūpinimą, atsižvelgiant į Rusijos vykdomą karinę agresiją prieš Ukrainą³⁶. Nusprendus, kad, suteikiant pilietybę pagal pilietybės suteikimo investuotojams programą, valstybių narių vidaus saugumui ir viešajai tvarkai kyla didesnė rizika, bevizio režimo taikymas gali būti sustabdytas.³⁷

Taip pat valstybės narės praneša apie iš esmės sklandų bendradarbiavimą su visomis aštuoniomis šalimis teisminio bendradarbiavimo, viešosios tvarkos ir saugumo srityse. Tačiau reikia dėti daugiau pastangų, visų pirma kovojant su organizuotu nusikalstamumu, finansiniu sukčiavimu, pinigų plovimu ir korupcija.

³⁶ Ši su pilietybės suteikimo investuotojams programomis susijusi rizika valstybių narių atžvilgiu taip pat buvo akcentuota 2022 m. kovo 28 d. Komisijos rekomendacijoje dėl neatidėliotinų veiksmų, susijusių su investuotojų pilietybės ir leidimo gyventi schemomis, vykstant Rusijos invazijai į Ukrainą (C(2022) 2028 *final*). Be to, 2022 m. kovo 9 d. rezoliucijoje Europos Parlamentas pasiūlė į stojimo kriterijus įtraukti pilietybės suteikimo investuotojams programų nutraukimą.

³⁷ Šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (ES) 2022/366 dėl Europos Sąjungos ir Vanuatu Respublikos susitarimo dėl bevizio režimo trumpalaikio buvimo atveju taikymo dalinio sustabdymo (OL L 69, 2022 3 4, p. 105).

Vizų režimo liberalizavimas yra vienas iš pagrindinių ES bendradarbiavimo su Vakarų Balkanų šalimis ir Rytų partnerystės šalimis migracijos, saugumo ir teisingumo srityse aspektų. Vizų režimo liberalizavimu sudaromos palankesnės sąlygos judumui ir žmonių tarpusavio ryšiams, taip pat galima paskatinti svarbias politikos reformas šiose šalyse. Atsižvelgiant į naujausius ES plėtros politikos pokyčius, pripažinus Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo galimybes tapti ES narėmis³⁸, vizų režimo liberalizavimo kriterijų įgyvendinimas ir Komisijos rekomendacijų įgyvendinimas tapo dar svarbesniu tikslu tiek ES, tiek šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms.

Todėl šis procesas bus toliau atidžiai stebimas, be kita ko, rengiant vyresniųjų pareigūnų susitikimus, nuolatinius Teisingumo, Laisvės ir Saugumo pakomitečių posėdžius ir ES bei ataskaitoje aptariamų šalių diskusijas. Su vizų režimo liberalizavimo kriterijais susijusių aspektų stebėseną taip pat bus toliau įtraukiama į Komisijos metinį plėtros dokumentų paketą.

³⁸ 2022 m. birželio 23–24 d. Europos Vadovų Tarybos išvados.